

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis S. R. E. Cardinalis Bona Opera Omnia

Tribus Tomis comprehensa

Opuscula Spiritiva - I. Horologium Asceticum. II. Principia Vitae Christianae. III. Manuductio ad Coelum. IV. Via Compendii ad Deum. V. De Sacrificio Missae. VI. De Discretionem Spirituum ... Operum Eminentiss. Cardinalis, Tom. I

Bona, Giovanni

Parisiis, 1677

Pars. II. De moderandis animi affectionibus, & de studio virtutum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9969

P A R S I I.

De moderandis animi affectionibus,
& de studio virtutum.§. I. *Quærenda veritas, fugienda vanitas.*

Veritatem omnes desiderant, omnes commendant, sed ubi sit, pauci cognoscunt: nam si scirent ubi esset, nihil amplius quærerent, nihil præter illam amarent. Et quidem in rebus mortalibus eam non esse evidens est. Quicquid enim in aliquo loco est, nullo modo permanere potest, si illud, in quo est, non permaneat: mortalia autem esse desinunt, quia intereunt, ac propterea in illis non est veritas. Quærenda igitur est in rebus immortalibus, quæ verè sunt & in æternum futuræ sunt: quærenda in virtute, quæ nihil aliud est, quàm æqualitas vitæ in omnibus veritati consentiens, exclusâ vanitate & rerum pereuntium cohibito appetitu. Veritati enim congruit homo, cum animi motus ratio regit & spiritus Dei in eo dominatur. Quòd si cupiditatum tyrannico imperio subfit, à veritate in vanitatem defluit, & variis ac contrariis perturbationibus agitur, hinc timore, inde desiderio; hinc anxietate, inde inani lætitia; hinc rei amissæ dolore, hinc ardore adipiscendi quæ non habet; hinc acceptæ injuriæ cruciatu, inde studio vindicandæ. Hi sunt videlicet omnium malorum fontes, quæ miserrimam animam vexant, vanitas & voluptas. Oriuntur ex vanitate eorum omnium quæ propriam excellentiam fovere possunt ardentissimum desiderium, magna sui æstimatio, aliorumque contemptus &

averſio à veritate. Ex voluptate propenſio illa procedit, quâ fertur homo ad cibum & potum, ad ludos & relaxationes, & ad reliqua omnia, quæ corpori & ſpiritui rebus terrenis occupato grata & jucunda ſunt. Hinc eva-
gatio continua & cordis effuſio ad exteriora, quibus anima Deo vacua implere ſe ſtudens tota eſt in nugis & vanitatibus mundi, quærens homines, cum quibus recreetur & confabuletur, & à quibus laudetur in deſideriis & vanitatibus ſuis. Hæc verò ſunt, quæ homini carnali exoſam reddunt divinam legem & evangelicam perfectionem. Evangelium ſiquidem nihil magis commendat, quàm humilitatem: at natura corrupta ſemper inclinatur ad ſuperbiam. Evangelium prædicat pœnitentiam, à qua homo maximè abhorret. Fides igitur eſt neceſſaria, quæ docet nos omnem veritatem; & hæc eſt victoria, quæ vincit mundum, fides noſtra. Filius Dei Patri conſubſtantialis, ut amorem noſtrum à rebus terrenis avellendum eſſe doceret, fidem prædicationi ſuæ altiſſimâ virtutum exercitatione conciliavit. Divitias homines appetunt, pauper eſſe voluit: honoribus & imperiis inhiant, abſcondit ſe ne fieret Rex: contumelias intolerabiles eſſe arbitrantur; omne genus injuriarum ſuſtinuit: calumnias deteſtantur, innocens damnari voluit. Vita ejus diſciplina morum fuit, nec ullum à nobis peccatum committi poteſt, niſi cùm appetimus quæ ille contempſit, aut ea fugimus, quæ ille ſuſtinuit. Stultus igitur eſt qui vitam beatam in iis poſitam putat, quæ ſpernenda eſſe Chriſtus docuit.

§. II. *Quanti momenti ſit ad Chriſtianam perfectionem nihil vel minimum negligere.*

IDeò pauci ad perfectionem Chriſtianæ vitæ perveniunt, quia majoribus vitiis jam ſuperatis ſibi vim inferre nolunt, ut minoribus reſiſtant, quibus quotidie inſeſtantur. Senſim ad gravioreſ lapſus diſponitur, qui ſegnus eſt in minimis, & minutiffimis præcavendis: majore

ra enim vitia, & extrema vel primo aspectu horrorem incutiunt, in minora facilius labimur. Non solent homines adeo insanire, ut una die omnes facultates suas dissipare & prodigere velint, sed paulatim hoc fit. Hæc modica, inquiunt, impensa est, non minuit patrimonium, vix aliquid è cumulo detrahitur; adhuc ærarium integrum manet. Tum de alijs expensis eodem modo argumentantur, donec quod singulæ non perfecerunt, omnes simul perficiunt, & qui dives erat, mendicus fit. Idem accidit in usu cibi, & potus: hoc parum est, nocere non potest, temperantiæ metam non transgreditur: atque ita paulatim ex minimis congeries fit, donec stomacho plus ingerimus quàm ferre possit, & in graves, ac sæpe incurabiles morbos incidimus. Magnæ occasiones serviendi Deo, actusque heroicos virtutum exercendi rarissimæ sunt; parvæ autem singulis penè momentis occurrunt: idcirco oportet ad minima quæque attendere, singulos cordis motus observare, minuta quælibet desideria vincere, propriæ voluntati resistere, & noxium sui amorem exterminare. Nemo repente fit malus, sed ut ait Sapiens, *Qui spernit modica paulatim decedit. Eccl. 19. 1.* Omnis consolatio, quæ à creaturis accipitur, quantumvis innocens, & exigua videatur, divinam semper excludit: qui verò se subtrahit ab amicorum consuetudine à vanis colloctionibus, ab omni exteriori solatio, solo Christo contentus, qui revera solus sufficit, ineffabili gaudio in ipso, & per ipsum fruitur. Sicut expulso à quolibet loco uno corpore aliud subintrat, ne detur vacuum, ut docent Physici; ita anima quæ omnia creata, atque omnem sui amorem à se expellit, Deo protinus repletur, in quo reperit omne bonum. Veruntamen pravus habitus ab infantia contractus nos terrenis delectationibus affigit, quæ præsentibus sunt & sensus percellunt; nec sinit ad divina & supernaturalia assurgere & iis delectari, quia sunt remotissima à sensibus, nec nisi per fidem cognoscuntur. Ideo volutamur in carne & sanguine, nec unquam extra

nos

nos proflimus semper instabiles futuri, donec tandem rejectis terrenis consolationibus quiescamus in Deo qui est pars nostra, & gaudium nostrum, rerumque omnium finis, & centrum.

§. III. *Omnibus Christianis necessaria crux, & abnegatio.*

TOta vita Christiani crux esse debet, & abnegatio: nemo autem crucis dulcedinem, & suavitatem novit, nisi qui illam intimo animi sensu degustavit. Norunt experti quanta jucunditate sit plena, nam si modico tempore illis subtracta divinâ dispositione fuerit, contristantur, & incidunt in amaritudines amarissimas. Et mundus quidem falso iudicio homines justos existimat esse infelices, quia pauperes, afflicti, & vulgo despecti sunt: ipsi verò se beatos putant, & in cruce gloriantur, quoniam sibi ex animi sententia omnia contingunt. Si pauperes sunt, hoc volunt: si afflicti, afflictione lætantur: si à cæteris spernuntur, sperni desiderant. Nulli autem beatiores sunt, quàm qui habent quod volunt. Impii verò qui turpia, & obscœna sectantur, tamen vulgi opinione beati censeantur, quia habent quod volunt, reverâ tamen miseri sunt, quia quod volunt nolle deberent. In cruce, & abnegatione præcipuè consistit religio Christiana, & qui aliter Christi doctrinam amplectitur quàm proposito crucis mysterio, ab Evangelij scopo longius aberrat. Multa Christus occultavit Apostolis, quæ tunc portare non poterant; sed ipsis adhuc infirmis, & nondum intelligentibus quæ dicebantur, se gentibus tradendum ad illudendum, & crucifigendum apertè, & palam pronuntiavit. Paulus recens conversis lac potum dedit, non escam: cujus nondum capaces erant: Christum tamen prædicabat crucifixum, Judæis scandalum, gentibus stultitiam: & cum multa sciret, se nihil scire professus est, nisi Christum, & hunc crucifixum. Verus Ecclesia plura fidei mysteria Catechumenis occultabat, sed nunquam crucem Christi. Ided frons Christiani cruce signatur, ne quis ejus

C. Bona Opusc. Spirit.

P

ignominiam erubescat. Absit Christiano à in aliquo gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, qui factus est nobis sapientia à Deo, & justitia, & sanctificatio. Ipse per crucem redemit nos, nec quisquam potest redemptionis fructu potiri nisi per crucem. Hinc necessitas indispensabilis orta est abnegandi seipsum, quod qui præstare recusat, Christi discipulus esse non potest, *Si quis, inquit, venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Et qui non bajulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus. Luc. 14. 26. Et apud alium Evangelistam ait, Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Matt. 16. 24. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.* Non dixit abnegandam duntaxat esse superbiam, crapulam, ebrietatem, luxuriam, divitias, possessiones, & alia, quæ extra nos sunt; nam hoc utique tolerabile foret: sed jubet etiam ut abnegemus nos ipsos, proprios scilicet affectus, & quicquid suggerit, & operatur in nobis spiritus Adæ. Hæc omnia prorsus à nobis revellere ac rejicere debemus, & carnem nostram crucifigere cum vitiis, & concupiscentiis suis, vitamque Christi crucifixi in nobis exprimere. Durus est hic sermo carni & sanguini, sed in hoc Christi fides, in hoc salus nostra consistit.

§. IV. *Fundamentum vitæ Christianæ est abnegatio.*

Abnegatio primus lapis est spirituali ædificio sternendus. Quid enim profunt altæ de Deo, rebusque divinis speculationes, quid dulcia cum Deo colloquia, quid virtutum exercitationes, si nos ipsos in his quærimus, & in superbiam elati nos colimus velut idolum, & pharisaico fastu cæteros aspernamur? Sapientior est omnibus Philosophis, qui se stultum credit, gloriosior cunctis

Regibus, qui se omnibus inferiorem putat. Salus, virtus, & perfectio nostra non in sublimitate sermonis, non in signis, & mirabilibus; sed in cruce, in abiectione, & in opprobriis Christi sita est: nec ullus unquam poterit aut salutem consequi, aut virtutem adipisci, aut perfectus esse, nisi abneget semetipsum, & refecatis omnibus vitiis ad exemplar se conformet, quod Christus cruci affixus nobis ostendit. Advertendum tamen est, quod sicut Simeon Cyrenæus crucem portavit post Jesum, sed mortuus in ea non est: ita multi crucem asperrimam portant, qui sibi adhuc vivunt, & ex proprio sui amore, non purè propter Deum patiuntur. Quis crederet amorem sui in cruce locum habere, à qua tantoperè natura abhorret? Et nihilominus non pauci reperiuntur, qui duram crucem amplectuntur, ut de pœnis suis gloriantur, & ab hominibus videantur. Hi sanè crucem portant, sed nolunt cum Christo crucifigi: seipsum excruciant, sed nihil inde merentur, imò bonorum omnium jacturam faciunt. Solent plerique conqueri, res & negotia eos impedire, ne interiori pacè fruantur: at reverà quicquid obsistit mentis nostræ tranquillitati à nobis ipsis procedit, quia inito fœdere cum propriis sensibus hoc vinculum dissolvi non patimur, ea omnia fugientes, quæ propriis commodis adversantur. Hoc est bellum intestinum & turbulentum, quod inter rationem & appetitum jugiter erit, donec pars inferior superiori parere, & subijci didicerit. Si quis amicum haberet summâ sibi necessitudine conjunctum, cujus præsentia ne uno quidem momento carere posset, cum quo edere, dormire, confabulari soleret; ab aliquo autem fide dignissimo moneretur, hunc perfidum proditorem esse, qui mortem illi dolosè tentaret inferre; omnis amor protinus in odium, & in implacabilem inimicitiam converteretur. Porro hic amicus caro nostra est, cui blandimur quam fovemus, cujus desiderii obsequimur: & hæc sub specie amicitia nos decipit, & vitam nobis non corporis aliquando mo-

rituri, sed animæ eripere conatur. Non sunt nobis fingenda prælia & decernenda certamina cum absentibus, & longè distantibus adversariis; sed cum hoste domestico quotidie decertandum, qui salutem nostram semper insidiatur. Tollat homo seipsum à se & nullum habebit in via salutis impedimentum.

§. V. Quomodo adversus vitia & pravas affectiones pugnare oporteat.

At tendendum solerter quid diligamus, quid metuamus, unde gaudeamus & contristemur; totum enim cor nostrum in his quatuor affectionibus est: & tunc ad Deum toto corde convertimur, cum nihil omnino diligimus, nisi ipsum, aut propter ipsum: cum nihil nisi eum, aut propter eum timemus: cum non nisi secundum ipsum aut dolemus, aut lætamur. Hi motus animi, cum non reguntur, nos similes faciunt omni generi bestiarum: cum autem reguntur, omnino mansuecunt & nos similes Angelis efficiunt. Hæc est nimirum beata hominis vita, cum omnes affectus ejus rationi & veritati consentiunt & tunc vocantur gaudia & amores sancti, si verò non consentiunt, dissipant mentem & vocantur libidines & perturbationes. Monstra sunt quæ vinci & edomari non possunt, nisi continuò adversus ea decertemus. Nec satis est in universum ac veluti acervatim actus elicere, quibus mores corrigere, pravosque affectus coercere decernamus; in hoc enim generali apparatu pugne, castigationis, abnegationis, & separationis ab omni solatio creaturarum, natura nostra ad malum prona nihil reperit, quod ipsam vexet, licet arma contra illam expedire videamur, ac propterea hujusmodi decretis non contradicit, imò virtutis eo modo, & quasi in ideam conceptæ pulchritudine delectatur, ipsam probat, & laudat, ipsique infideles & Philosophi eam sic amplexi sunt. Inde multi decepti de vitiorum victoria inaniter gloriantur, quia bonis desideriis naturam repugnare non

sentiunt; at cum initio singulari certamine non vitia generantur, sed unum peculiariter aggrediuntur, cum pravum affectum insurgentem viriliter expugnare nituntur, cum aliquid quantumvis minimum tolerandum occurrit: tunc demum apparet quàm vanæ fuerint & debiles præconceptæ deliberationes. Singulas ergo & peculiare occasiones, quæ nunquam desunt, abnegandi seipsum & pravæ affectiones coercendi, observare oportet, & in his se fortiter gerere; nam sic animi motus subrationis imperio reguntur, sic vitia eradicantur. Hoc autem fieri nequit sine contentione infatigabili, quæ semper operetur: sine profunda attentione, quæ omnia penetret & perscrutetur usque ad radices: sine perpetuâ violentiâ, quæ fixas cordi affectiones evellat. Motus enim voluntatis nostræ in Deum, utpotè contrarius inclinationi depravatæ naturæ, violentus est, & nisi subinde nova vis illi imprimatur, statim ad nos ipsos descendimus motu, qui infirmæ voluntati naturalis est. Sicut autem noxias & inutiles herbas in areolis hortorum impedire ne crescant & radicitus evellere possumus; nunquam tamen efficiemus ne iterum suâ sponte nascantur: ita nonnunquam contingit, affectiones nostras eo nos studio moderari, ut naturam mutasse videamur. Verùm quicquid curæ ac diligentia ad hanc rem adhibeamus, semper natura in suo fundo corrupta est, aliosque motus inordinatos producit, ex quo sequitur à studio mortificationis nunquam cessandum esse, nunquam arma deponenda. Quod si quis aliquando Deo juvante heroicū virtutis actum vel semel elicuerit, hic solus sufficiens est ad omnem naturæ repugnantiam deinceps superandam, & ad veram animi libertatem consequendam. Quidam viri sancti cum semel devictâ naturæ contumaciâ ulcerosi saniem lambere & fugere ausi sunt, omne postmodum morborum genus non solum sine stomachi fastidio, sed hilari etiam, ac propenso animo contrectarunt. Tanti refert vel semel heroico actu vicisse seipsum.

§. VI. *De sensuum exteriorum moderatione.*

Quia solet vitiis via per oculos aperiri, eos omnino avertere oportet ab omni vel momentanea cujusque rei aspectu, quæ ad peccandum allicere, vel à perfectione retrahere possit, eâ prorsus accuratione, ac celeritate, qua quis à loco morbofo & pestilenti recedit. Triplex autem est oculus, quo res creatæ conspiciuntur. Primus est animalis, cum solâ sensibili rei pulchritudine, & elegantia homo delectatur & in ipsa exteriori specie immoratur, nec aliud considerat. Secundus est philosophicus, cum ex rei visæ symmetriâ & concinnitate, discendi cupiditate intellectus excitatur ad ejus naturam & proprietates investigandas. Tertius est christianus, cum à visione creaturarum mens elevatur ad Creatorem, ejusque amore succenditur. Isto oculo vir fidelis res omnes intuetur, per hæc visibilia ad Deum invisibilem assurgens, qui est vera pulchritudo, à qua veluti à fonte omnes rivuli creatæ pulchritudinis emanant, quia ipse est qui verè est, in quo res omnes verè sunt, nam in seipsis umbra sunt & deficiunt, ac propriè non sunt. Omnium autem sensuum vita à re ipsis objecta dependet, sicut vita corporis ab anima. Oculorum enim vita in rerum visione consistit; vita aurium in harmoniæ & vocum auditu, cum videlicet visus in aspectu rei pulchræ delectatur & auditus complacet sibi in vocum & organorum concentu. Ex hoc autem consequens fit, ut sensuum mors nihil aliud sit, quàm separatio ab his, in quibus eorum vita subsistit. Nihil verò perniciosius vitæ christianæ, quàm vita sensuum: nam cum animæ facultates imaginationi, hæc sensibus corporis, nexu ferè indissolubili colligatæ sint, commota à sensibus phantasia potentias rationales inficit & immutat, trahitque voluntatem, ut pravis tandem delectationibus assensum præbeat: quod malum aliter evitari nequit, nisi sensus à noxiis voluptatibus retrahantur. Porrò mors sensuum, de qua sermo est, duplici mo-

do contingit: physicè & moraliter. Physicè cum sensus omninò à suo objecto removetur, ut cum oculi ab omni etiam innoxia pulchritudine avertuntur, aures clauduntur quibuscumque sermonibus & concentibus delectabilibus: moraliter cum sensus non à re ipsa, sed à rei fruitione divellitur, quando scilicet oculus videt, auris audit, sed à rebus visis & auditis omnis complacentia removetur. Prima mors sive separatio securior & facilior est, dummodo discretionem regatur: facilius est enim omnem prævæ delectationis occasionem evitare, quàm moderationem in ea servare. Altera gravi periculo exposita est, quia sensuum illecebræ magnam vim habent & ob consensum ac sympathiam potentiarum facillimè animam deprimunt ad carnales oblectationes. Et quia ferè cum lacte sensibus blandiri didicimus, licèt postea agnoscamus quàm fluxæ sint & vanæ eorum delectationes, & quàm gravia inferant animæ detrimenta; manent tamen de illis præconceptæ notiones & fixæ potentiis imagines, donec longo meditando usu, actibusque contrariis paulatim evanescent, & solida christianæ vitæ principia menti inferuntur. Spiritus est Deus, actusque purissimus, ad quem pertingere nemo potest, nisi nubes phantasmatum dissipentur, ipsumque corpus, & sensus continuo usu mortificationis spirituales quodammodo efficiantur.

§. VII. *De pugna adversus gulam & carnem.*

OMnia bona exteriora, omnem sæculi pompam, omnem voluptatem deserere & coercere homini Deum timenti studioque virtutum sedulo incumbenti non est difficile, at alimenta corpori subtrahere nemo potest; reficiendum enim est edendo & bibendo & quotidie urget ista necessitas. Sed quia hæc ipsa suavis est nobis, adversus hanc suavitatem pugnandum est, ne insidietur concupiscentia & quod salutis causâ facere cogimur, transeat in voluptatem, quæ plerumque præire conatur, cum sequi debeat. Naturali indigentia pauca

sufficiunt, sed quod illi satis est, delectationi parum est. Sæpe nescimus utrum subsidium petat inevitabilis corporis cura, an fallacia concupiscentiæ nos decipiat; & in hac incertitudine hilarescit infelix anima, ut salutis obtentu intemperantiam excuset. His tentationibus, quia quotidiana sunt, quotidie resistendum & ea moderatione alendum corpus, ne metam necessariæ nutritionis excedamus. Nihil salubrius animæ & corpori, quam parca, modesta & frugalis mensa. Pravas affectiones facile moderatur, qui cibi & potûs abundantia fomitem illis non subministrat. Lautiores epulas & convivium appetere, de illis loqui, ea meditari, hominum est qui terrena sapiunt, & quorum Deus venter est. Christianus verò, ut hominem pœnitentem decet, nec quidem de cibo cogitat, nisi urgente necessitate: tum ad mensam eâ animi præparatione accedit, ac si solo pane vesci & aquam bibere deberet, ex quo fit, ut sit illi suavissimum quicquid superadditum fuerit. Id autem facile quisque servabit, si Sanctorum jejunia, ac ferè incredibilem abstinentiam mente revolvat, & sibi Christum imitandum proponat felle & acetopotatum. Animus ad hæc intentus non attendit ad escas. In pugna verò adversus carnem removenda primum est omnis tentationis occasio, servatâ in omnibus modestiâ & severitate, omniumque sensuum continentiâ. Omnium deinde mulierum evitandum consortium, quoniam magna in diverso sexu vis fomitis est, & ad id uterque fertur, ad quod provocat lex naturæ; etiam si pars superior contradicat: nam menti infigitur corporalis figura, & sæpè recurrit infligens cordi insanabile vulnus. Cavendum denique, ne nimia nos fiducia decipiat, nam qui non timet jam lapsus est.

§. VIII. *De malis lingua & de bono silentii.*

Difficile est paucis explicare quot mala, & damna ex lingua proveniant. In multiloquio non deesse peccatum Spiritus sancti sententia est. *Prov. 10. 19.* Loquaci-

tas enim fons est vitiorum, indicium ignorantia, argumentum stultitię, fervoris extinctio. Omnis ferè sermo ex superbia procedit, nam loquimur, ut doceamus, ut nos sapientes esse & prudentes ostendamus. Sibi quisque persuadet se multa scire, quæ libenter effudit ut aliquid esse videatur. Sicut aër corruptus sensim attractus inficit corpus, ita loquacitas animam vitiat, ejusque robur enervat. Inde enim proveniunt dissolutiones, querelæ, detractiones, mendacia, rixæ, scurrilitates & omnia mala. Frustrà laborat ut donum orationis & internam pacem obtineat, qui frænum & custodiam ori suo non ponit. Frustrà satagit proprios emendare defectus, qui aliorum censor est. Hoc laqueo plerique involvuntur: alios reprehendunt, sibi adulantur: alios deprimunt, se & sua jactanter extollunt. Pauci admodum sunt, qui huic vitio renuntient, qui vitam suam ita irreprehensibilem exhibeant, ut non libenter alienam reprehendant. Tanta nimirum hujus mali libido mentes hominum invasit, ut illi etiam qui ab aliis vitiis longiùs recesserunt, in hoc, veluti in extremum diaboli laqueum infeliciter incidant. Docuit me vir magnus nunquam se vidisse hominem loquacem in bonis operibus perseverasse. Magna itaque res est taciturnitas, per quam ab hominum consortio recedentes discimus cum Deo miscere colloquia. Lingua enim in vanum filet, nisi spiritus cum Deo loquatur. Omnia quæ patimur, calumnias, persecutiones, infirmitates, & animi afflictiones silentium sanctificat: nam qui hæc tolerat & tacet, sacrificat Deo corpus, animam, existimationem, facultates & omnia bona sua: tum Christum imitatur, qui quasi agnus coram tondente se obmutuit, & non aperuit os suum: liber denique ab omni perturbatione tranquilla fruitur sui ipsius possessione. Est quidem nonnunquam sui defensio necessaria, sed ingens cautela adhibenda, ne christianæ modestiæ & humilitatis moderamen excedatur. Vix autem accidit casus, in quo quis tueri famam suam teneatur, nisi aut munus publicum ge-

rat, ad quod exercendum redderetur inhabilis, si bonum ejus nomen per calumniam denigraretur: aut cum uni impositum crimen in aliorum dedecus vergit, quibus prospiciendum sit: aut cum quis à legitimo superiore de veritate interrogatur. Rebus in cæteris consultius est tam lingua, quam animo tacere, neque enim prodest exterior taciturnitas, si intus commoti affectus tumultuantur. *Obmutui*, ait Propheta, & *silui à bonis. Psal. 38.* Quod si à bonis sermonibus abstinere interdum oportet ob silentii præstantiam, quanto magis à noxiis & inutilibus? Sapientissimus est qui scit tacere, difficilius etenim est nosse tacere, quam loqui.

§. IX. *De bona & mala delectatione, & de illorum infelicitate, qui præpostero sine virtutem colunt.*

Nihil naturæ rationali verè & ex se delectabile est, nisi vita secundum virtutem: quæ enim vulgo delectabilia videntur, veram & solidam delectationem non habent, quia sibi invicem adversantur & quod uni placet, alteri displicet; quod uni dulce, alteri amarum videtur. Sic prodigus in effusione pecuniæ, avarus in eâ custodiendâ & conservandâ delectatur. Hæ siquidem delectationes non sunt secundum rationem, quæ omnibus communis est, sed secundum corruptionem appetitus à ratione deficientis. Sicut palatum febricitantis certum judicium ferre nequit de sapore & condimento ciborum, ita nec sensus vitiosi hominis capax est delectationis, quæ ex virtute percipitur. Et quidem bonum sensibile naturæ instinctu cunctis placet, sed qua moderatione placere debeat, & quid in usu illius servandum sit, pauci dignoscunt. Ad majora homo conditus est, quam ut serviat voluptatibus sensuum. Contemplatio & fruitio summi boni finis illius est: naturæ verò irrationalis finis est sensuum delectatio. Sed quia homo veritatem contemplari nequit, nisi per species & phantasmata à sensibus accepta, nec potentia rationales, officio suo fungi possunt in corpore

malè affecto; ideò pertinet ad naturam hominis sui corporis curam rationabilem & moderatam habere, ut potentia corporales aptiores fiant, & alacriores ad sua munera exercenda. Quòd si quis finem constituat in his, quæ ad corpus spectant, ut si cibum sumat propter solam delectationem: hic proculdubio peccat naturæ ordinem pervertens, quæ gratum cibo saporem indidit, ut eo alliceret ad necessaria vitæ alimenta, non ut in eo finem suum ponat, sicut bruta ratione carentia. Certum profectò est non posse hominem in hac vitâ omni delectatione carere, nam vel terrenis vel cælestibus delectatur; sed quo magis cælestia appetit, eo majori fastidio à terrenis abhorret. Utrisque simul & æqualiter delectari nemo potest. Multi quoque sunt, qui virtutis splendore, & pulchritudine magis quàm ipsa virtute delectantur. Ad amorem Dei aspirant, quia excelsus, & sublimis est: vitam ducunt duriorē, quia vis quædam & generositas animæ in ea elucet: pacem interiorem sectantur ejus suavitate illecti: viam salutis scire cupiunt, ut sciant, omnesque libros de ea tractantes evolvunt, ut pabulum præbeant curiositati: iter perfectionis arripiunt tumore quodam spiritus & occulto amore propriæ excellentiæ: rerum sublimium notitiam quærunt, & lumina, quibus imbuti se ipsis fruuntur, non Deo: volunt quæ sibi placent, non quæ vult Deus; & hæc ipsa quæ Deus vult, ideò volunt, quia delectant, non quia vult Deus. Sic cæco errore decepti dulcedinem possessionis magis amant, quàm rem possessam: & cum maximè credunt se Deo servire, sibi obsequuntur & nihil proficiunt, nihilque tandem inveniunt in manibus suis, nisi amorem sui & superbiam. Deus igitur quærendus est in spiritu veritatis, propter ipsum solum, non propter delectationem. Hæc vita laborum, pugnae & tenebrarum est: gaudium, quies & tranquillitas futuræ vitæ reservantur.

§. X. *Opinione, vivimus.*

Constans omnium sententia est opinione nos vivere, sed quanta sit vis opinionis non omnes percipiunt. Hæc dominium in homines, seu potius tyrannidem exercet variis ac miris modis: hæc felices & miseros, pauperes & divites, sanos & infirmos pro suo arbitrio facit: nemo enim beatus; nemo dives, nemo incolumis est, nisi putet se esse. Hæc hominibus gaudium, hæc tristitiam tribuit pro ut ipsi opinantur: nam hi affectus in opinione magis consistunt, quam in rei præsentis commodo vel incommodo. Gaudere solent plerique vel dolere ex præconcepta rei futuræ bonitate vel malitia, quæ major ex opinione semper est, quam re ipsa foret in re præsentis. Ipsa enim experientia didicimus adveniente bono quod sperabamus, vel malo quod timebamus, hujus molestiam, & illius jucunditatem vel minui vel profus evanescere. Opinio item non solum operatur, ut quod futurum est, præsens fiat, sed insuper in unum redigit quæ per partes & diverso tempore eventura sunt, totamque vim suam in momento exercet. Quis honorem, laudem, æstimationem hominibus præbet eorumque operibus, nisi sola opinio? Totius orbis divitiæ, & dignitates uni collatæ non sufficiunt, ut his contentus sit, nisi opinio consentiat. Aman primus erat in regno Assueri & opes immensas possidebat, & nihilominus opinione sua infelicissimus se nihil habere putabat, quia homo quidam captivus ingredienti palatium non assurgebat. Est & aliud maximum malum opinionis; nam præsens tempus in longum extendit & auget, ac si nunquam morituri simus: æternitatis verò interminabilem durationem defectu considerationis ita contrahit ac minuit, ut de nihilo æternitatem, de æternitate nihilam faciat. Ipsa quoque vitia & peccata non ratione, sed opinione metimur; ex quo fit ut plerique dum vitium aliquod vitant, in contrarium currant. Sic exhorrens avaritiam fit prodigus: inquietus fit, cujus pigritia reprehendi-

tur : ad timiditatem declinat, cujus audacia arguitur. Provenit tandem ex opinione, quod de nobis ipsis non ex veritate, non ex sincero propriæ conscientiæ testimonio; sed ex falsa hominum existimatione judicemus. Tanta est vanitas & amentia nostra, ut eâ vitâ minimè contenti quâ in nobis ipsis vivimus, aliam chimericam & inanem quæramus in idea & opinione aliorum, qui nos sæpe nec cognoscunt, nec diligunt & quorum judicia ipsimet aliquando contempsimus. Sic verâ vitâ neglectâ, illam ornare & conservare nitimur, quæ ab aliis pendet, adeo ut ipsum scire nostrum nihil esse reputetur, nisi nos scire cæteri sciant. Ab his autem erroribus, & illusionibus nulla ratio liberare nos valet, nisi divina gratia mentibus nostris verum lumen infundat. Vera enim vel falsa cujusque opinio est, pro ut vero vel falso lumine imbuitur.

§. XI. *Scientiam salutis plerique contemnunt.*

Bona est omnis scientia, quæ veritati consentit, sed qui satagit salutem suam cum timore & tremore operari, ea prius & diligentius scire curat, quæ sunt viciniore salutis, quia tempus breve est. Nihil prodest homini multa scire, si sciendi ordinem & modum neglexerit. Sententia Jacobi Apostoli est, *Scienti bonum facere, & non facienti, peccatum est illi. Jac. 4. 17.* Ac si diceret, sumentis cibum & non digerenti perniciosum est ei. Cibus enim indigestus non nutrit, sed nocet: ita & multa scientia sine delectu animæ ingesta, nisi igne charitatis concocta fuerit, ac in mores transfusa, in pravos & noxios humores convertitur & definit in damnationem. Duo sunt de quibus homo, dum in hoc mundo peregrinatur, sollicitus esse debet, ut vitam scilicet animæ, quæ in gratia Dei consistit & vitam corporis conservet. Sed vitam animæ plerique spernunt, omnisque scientia & intentio eorum, atque omne studium ad vitam corporis dirigitur, & in eâ jucundè transigendâ versatur. Idcirco tenebris, & caligine multâ obcæcari post concupiscentias suas præ-

cipiti cursu festinant, carnis quidem prudentia præditi, sed scientia justorum destituti. Quòd si hominibus odibilis est, ut Sapiens ait, qui sophisticè loquitur. *Eccl.* 37. 23. multo magis isti Deo odibiles sunt, qui sophisticè vivunt, non solùm in verbis, sed etiam in vitâ mendaces. Scientiam Dei, quam non habent, ostentant, & scire vias ejus volunt, ac si justitiam quærerent, à qua maximè alieni sunt: aliorum defectus vident, non suos: alios corrigunt, non se ipsos: aliena curant, non sua: cumque vitis pleni sint, virtutes quibus carent, detestabili simulatione prædicant, mala verò, quibus abundant, sagaciter abscondunt. Sed Deum fallere nequeunt, cujus lumen sole lucidius intimos cordis recessus penetrat, & illuminans abscondita tenebrarum, quicquid in eo latet, in novissimo die manifestabit. Atque utinam in hac æterna & splendidissima luce suas quisque maculas & imperfectiones perspiceret, facillimum cuique esset illas eluere & emendare. Cum enim defectus nostros vel in se ipsis, sive in nostræ cognitionis caligine, vel in splendoribus divinarum perfectionum intueri possimus; prima cognitio hibernæ diei frigidæ & obscuræ similis est; altera diei æstivæ fervidæ & lucidissimæ comparatur, quæ suo fulgore minimas, ac ferè imperceptibiles animæ sordes detegit, ignemque accendit, quo comburuntur. Hoc autem lumen videre non potest, & ad Deum ire qui à se non exit. In solo Deo veritas est, & solida scientia; extra illum nihil est nisi ingens fabula & mendacium, atque stultitia.

§. XII. *Damna propria voluntatis.*

QUæcumque hîc facimus propriâ voluntate divinæ contraria, ligna sunt igne inextinguibili in futuro sæculo comburenda. Etenim infernus nihil aliud est quàm propria voluntas, quæ si non esset, nec infernus nec dæmones essent. Propterea omne malum, omnisque calamitas infeliciùm damnatorum propria voluntas est,

quæ divinæ pervicaciter adversatur. Ita etiam in hoc mundo quo minus homo propriæ voluntati adhæret, eo magis ab inferno elongatur, æternæque felicitati appropinquat. Et si qui forent in hac vita propriæ voluntatis omnino expertes, hi sibi possent regni cœlestis possessionem certa spe polliceri. Quomodo autem propria voluntas deponi debeat, paucis verbis Christus docuit, cum dixit; *Sequere me. Matth. 8. 22. Mar. 2. 14.* Cum enim testatus sit se in hunc mundum venisse, non ut suam, sed ut Patris voluntatem faceret; ad hoc nostra voluntas inclinanda est, ut exuta omni proprietate Christi crucem amplectatur, naturæ amaram, spiritui dulcissimam. Hoc nimirum à nobis exigit christiana professio, ut Christi exemplo in omni opere & eventu dicamus, *non mea, sed Dei voluntas fiat.* Hoc requirit suprema & æterna voluntas, quæ omnes voluntates creavit & conservat, ut ad solum ejus obsequium & beneplacitum omnia opera nostra, omnia verba, & cogitationes dirigantur. Vera potitur libertate, qui in omni eventu sic ex animo loqui potest: Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te. Ego nihil volo nisi quod vult Deus. Ille sapienter disponit omnia, ejusque dispositioni tam in prosperis, quam in adversis me libentissimè subdo, non meam, sed ejus gloriam quærens, eo statu rerum contentus, quem ejus providentia ab æterno decrevit. Omnis turbatio hominum, & omnis anxietas ex eo nascitur, quod se subjicere divinæ voluntari aut nesciunt, aut nolunt. Magna autem pœna & intolerabilis illis est, qui hoc esse nolunt quod sunt.

§. XIII. *Utilitas solitudinis.*

AD exteriorem, & interiorem hominis compositionem inæstimabilis momenti est corpore & animo solitarium esse, & proprium fundum colere in silentio. Ideò vir sapiens fugit hominum consortium, odit multiloquium, cunctis curiositatibus oculos, & aures claudit, non se negotiis immiscet, sapientissimi viri senten-

tiam in mente habens, *Qui minoratur actu percipiet sapientiam. Eccl. 38. 25.* Deus unus & solus est, nec ipsum reperire potest qui solus non est. Quod si necessitas Dei que gloria cogant aliquando virum sapientem exterioribus occupari, spiritus tamen ad interiorum recessum veluti ad suum centrum tendit, ita ut magis in eo sit quam in opere exteriori, servatâ inter negotiorum curarum mentis tranquillitate. Licet illi quacumque hora voluerit in animum suum secedere, in quo summam quietem reperit, bene omnibus intus compositis. Qui vero occupatur in circumferentia & extremitate creaturarum, ad centrum suum, quod est Deus, nunquam perveniet. Imperitis & insipientibus pœna gravissima est paucis horis secum vivere, & sibi attendere. Idem omnem curam, & industriam ad hoc applicant, ut sui obliviscantur, & pretiosissimum tempus inutiliter prodigant. Ejus maximam partem usurpant sibi vitæ hujus necessitates, quod verò reliquum est tanta illos molestia vexat, ut sollicitè quærant quomodo illius jacturam faciant. Timent nimirum ne cum soli sunt de se cogitare cogantur: nihil enim in se reperiunt quod sibi placeat & à feriâ sui consideratione avertunt se, solatia quærentes in creaturis, quia in se nihil inveniunt, nisi molestiam, tædium, & perpetuam agitationem. Fugiunt itaque à seipsis quia animam suam non vident qualem desiderant, sed nudam, deformem, plenam miseriis, onustam peccatis. Non igitur mirari oportet quod pauci sint, qui ferre possint solitudinem, & ferè omnes turbas, negotia, & multitudinem obsidentem quærent, & amant; & si hæc de sint, se infelices arbitrantur; semperque reipsâ infelicissimi erunt, donec discant secum vivere, & in seipsis atque in Deo requiescere. Docuit nos Dominus paucos electos esse, cum multi sint vocati, ut discamus declinare à multis, & cum paucis vivere, atque etiam inter paucos timere, quia nemo scit in quantam paucitatem electi redigantur.

§. XIV. *Quantum noceant divitiæ, & quomodo illarum amorem compescere oporteat.*

QUàm sit perniciosus amor divitiarum, & quantum Christianis moribus, ac æternæ salutis adversetur, discipulos suos Redemptor noster edocuit, cum præmissis juramento, ut in rebus gravissimis consueverat, ait: *Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnum cælorum. Matth. 19. 23.* Et quò altius hæc terribilis sententia audientium cordibus infingeretur, rei difficultatem exaggerans adjecit: *Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm divitem intrare in regnum cælorum.* Porta siquidem cœlestis patriæ angusta est, nec recipit divitiarum sarcinis onustos. Opes itaque & pecuniam ita diligere debemus, sicut ægrotus amaram potionem, quam ut amaram averfatur, amat ut necessariam ad pristinam valetudinem recuperandam. Et ipsa quidem valetudo, cum finis sit, propter se amatur, & sine mensura: pharmacum verò tantum diligitur, quantum satis est ad valetudinem, nec ullus æger reperitur, qui magnam pharmacorum copiam appetat; sed unicum, idque si fieri possit in minima quantitate, quam etiam profus rejiceret, si posset absque medicamine sanus fieri. Eodem animo erga divitias esse debet omnis Christianus, ut sint nostræ peregrinationis subsidia, non irritamenta cupiditatis; ut quantum in ipso est, sine illis vivere cupiat; nam sicut ait Apostolus, *magnus questus est pietas cum sufficientia. 1. Tim. 6. 6.* Sanctus quoque senex Tobias monita salutis tribuens filio suo, *Noli, inquit, timere fili mi, pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum, & recesserimus ab omni peccato. Tob. 4. 23.* Verè dives ille est, qui est dives æternitati, qui non opum, sed virtutum fructus recondit. Studium congerendæ pecuniæ vix esse potest sine peccato, carnis siquidem & oculorum concupiscentia, atque superbia vitæ hominem vehementissimè afficiunt; & quia

C. Bona Opusc. Spirit.

Q

pecuniis, quibus omnia obediunt, facillè consequimur quicquid appetimus, amor divitiarum hac æstimatione ardentissimus est, & ad omne scelus impellit, dummodo quocumque modo arcam nummis impleamus. Sicut pueri cum testis ludunt, summa attentione ludo incumbunt, testas verò negligunt: ita nos debemus vitæ curam habere, ad quam opes necessariae sunt, ipsas verò negligere & ab his affectum avellere: nam si mens illis adhæreat, terræ affigitur, & deprimitur, & in vilissimam servitutem redigitur. Sicut etiam pueri, cum nuces projiciuntur, eas avidè rapiunt, & pro iis colligendis secum decertant; viri autem eas spernunt: eodem modo vir justus, & timens Deum, si aurum, argentum, dignitates distribuuntur, Viderint, inquit, pueri, mihi hæc omnia nuces sunt. Si alio projiciente in sinum meum nux incidit, forsitan accipiam, & fractam comedam: at nunquam me inclinabo, nec alium evertam, ut tollam, quia nux tanti non est. Nec tanti sunt omnia exteriora, quæ in bonis non esse habenda fides docet. Filius Dei factus homo divitias habere noluit, ut à nobis contemnendas esse ostenderet. Ideò filii hujus sæculi qui spernere eas nolunt, Christum spernunt: filii autem Dei illic opes reponunt, *ubi neque ærugo, neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt, nec furantur.* In hoc mundo satis est dives, qui pane non indiget.

§. XV. *De usu divitiarum.*

Quis sit proprius, & legitimus divitiarum usus, pauci considerant: subsidia enim sunt humanæ vitæ, quas vir probus sine alicujus injuria congregat, sine affectu possidet, sine anxietate conservat, sine molestia erogat, & in usus necessarios honestè expendit. Cujusque autem necessitas ex proprii status conditione æstimanda est. Cum enim aliqui superiores sint, alii inferiores; quidam nobiles, alii ignobiles: hinc sanè fit, ut in gradu sublimiori constitutis plures opes sint necessariae, ut ho-

norificent ministerium suum; aliis verò pauciores suffi-
 ciant. Omnes autem bonorum suorum administratores
 sunt, quibus intra metam christianæ modestiæ tanquam
 fideles dispensatores pro se uti, & quæ supersunt egentibus
 largiri debent. Rerum nostrarum verus dominus est
 Deus, nos œconomi sumus, qua consideratione etiam
 in affluentia divitiarum voluntariam paupertatem exem-
 plo Sanctorum observare valemus, illud præstantes quod
 scriptum est, *Divitiæ si affluant, nolite cor apponere.*
Psal. 61. 11. Natura aurum abdidit in visceribus montium,
 & in profundis atque inaccessis fodinis: & ideò avari
 qui aurum quærunt & diligunt nusquam ad cælum ocu-
 los elevant, sed ad terram proni sunt, in qua latet au-
 rum, nec unquam ab illa emergunt. Sapiens verò rerum
 omnium interitum brevi futurum, mente & spiritu præ-
 veniens, à rebus infimis avulsum cor cœlestibus applicat,
 ubi veræ sunt, & in æternum duraturæ divitiæ; illic ho-
 norari desiderans, ubi nemo indignus honoratur: ibi re-
 gnare optans, ubi adepto regno nihil timetur. Omnia
 quæ in terris possidet, immolat Deo, paratus his carere,
 si Deus voluerit. Porrò cor nostrum alienum esse à di-
 vitiis facilè his indiciis cognoscemus: si firmiter creda-
 mus eas onus esse, earumque pondus sentiamus: si fasti-
 dio nobis sint, atque illis carere sine dolore possimus:
 si de illarum possessione non gloriemur: si persuasum no-
 bis sit pretiosam suppellectilem, magnificas ædes, & re-
 liqua ejusdem generis, propter quæ opes comparantur,
 nihil aliud esse quàm trophæa humanæ vanitatis, & sa-
 lutis impedimenta. Nihil turbare nos poterit, si liberi
 fuerimus ab omni opum affectu. Securus est qui nihil po-
 test amittere. Quemadmodum præstabilius est in angusto
 cubili bene valere, quàm in amplo thalamo ægrotare: sic
 præstat in paupertate tranquille vivere, quàm in multis
 opibus mœstum esse. Animus suâ sorte contentus bea-
 tus est.

§. XVI. *Qui sint pauperes spiritu.*

REgni cœlestis possessionem in paupertate spiritus constituit Christus cùm dixit: *Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Matth. 5. 3.* Verè autem pauper spiritu ille est, qui nec divitias desiderat, nec in his pacem habet: in cuius possessionibus, & desideris nihil est quod demi possit; qui multo majori anxietate metuit, ne dives fiat, quàm filii hujus seculi ne incidant in paupertatem: qui super omnia creata in sublimè elatus è superiori parte spiritus sui sic loqui potest: Dives sum ego Dei gratiâ, & abundo, quia jam habeo quod concupisco, & hoc ipsum quod habeo sine adhæsiōe possideo, atque illo carere possum sine dolore, & detrimento: Veritas incommutabilis in me manens ineffabiles divitias suas ostendit mihi, quarum possessione beatus sum. In ea veritate omnia continentur, & ultra ipsam nihil requiro. Ibi clarissimè perspicio quod ex me nihil habeo, nihil sum, nihil possum. Ibi clamat Veritas voce terribili, ut omnia inferiora quæ per se vera, & per se bona non sunt, & quæ non sunt unum cum ipsa, nullo modo audeant ad me accedere, aut animæ facultatibus aliquam sui speciem ingerere. Ibi video & cognosco omnia nihil esse, nihilque mihi contingere posse, nisi ipsa sempiterna veritas permittat, ipsa nimirum æterni Patris æterna providentia, quæ me nudum in hunc mundum de utero matris eduxit, & nudum inde extrahet in sinu terræ sepeliendum tempore præfinito. Hæc ex sublimi scientiâ Sanctorum è throno Altissimi infusâ verè & ex animo effantur veri pauperes spiritu, & idè ipsorum regnum cœlorum esse Christus asseruit, quia nihil in eis, quod terram sapiat, reperitur. Atque utinam hanc veritatem omnes Christiani bene perciperent, nam perituras Mundi divitias nemo quæreret, nemo diligeret: sed sicut pauci sunt electi, ita pauperes spiritu pauci sunt. Dicit Scriptura beatum illum esse, qui post aurum non abiit,

nec speravit in pecunia & thesauris : & quia paucorum hæc virtus est, subdit: *Quis est hic & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua. Eccl. 31. 8.* Verè siquidem mirabile est hominem reperire, qui nihil eorum concupiscat, quæ mundus admiratur, cui paupertas divitiæ sint, qui vitæ humanæ subsidiis ea moderatione utatur, quam lex æterna præscribit, atque omnia exteriora ita possideat ac si sua non essent. Ideo pauci omnino sunt, qui ad hanc perfectionem perveniant, quia vitam ejusque commoda, quæ divitiis parantur, pauci sunt qui negligant, pauci qui Christo credant præcipienti, ut primò quæramus regnum cœlorum, nam cætera adjicientur nobis. *Matth. 6.* Idem seriò admonuit nos, ne de cibo, & potu, aut de vestimento solliciti simus, Pater enim cœlestis scit, quia his omnibus indigemus. Cur igitur Deo non credimus? cur de Patris providentia diffidimus? obstant nimirum ne credamus vincula cupiditatis, quibus irretiti aures claudimus veritati, atque humi defixi oculos in cœlum tollere non valemus. Angustus admodum trames est, per quem veritas ducit hominem in cœlum. Hunc tenere non potest, nisi qui fuerit expeditus, & nudus. Locupletes autem ingentibus sarcinis onerati per viam mortis incedunt, quæ latissima est. Quid ergò prodest cunctis sæculi opibus affluere, si divitiis caremus, quæ permanent in æternum? Exules sumus & peregrini, qui ad patriam pergimus, iter autem agenti per loca angusta & difficilia minuenda sunt non augenda impedimenta.

§. XVII. *Quæ, & qualis sit obligatio faciendi eleemosynam.*

Divitiæ quæ ad vitam corporalem, & ad decentiam status necessariæ non sunt, sine periculo æternæ salutis retineri vix possunt, & in vanos, ac profanos usus expendi, illæ præsertim quæ ex redditibus ecclesiasticis congestæ sunt, sed pauperibus subveniendis, vel ad honorem Dei erogandæ sunt. Laus omnis & bonitas pecu-

niarum in usu consistit, vitiosæ & inutiles sunt, cum in
 arca servantur, cum nihil ex illis cœlestibus thesauris in-
 fertur; cum soli possidenti serviunt; cum nec pauper au-
 xilium, nec peregrinus solatium, nec alii egentes ex illis
 subsidium percipiunt. Opes, possessiones, thesauri, &
 alia ejusdem generis bona ab hominibus vocantur, non
 quòd aliquem bonum faciant, sed quia ex his bonum
 operari possumus; piis enim largitionibus augetur justi-
 tia, sicut scriptum est: *Dispersit, dedit pauperibus, justitia*
ejus manet in saculum sæculi. Ps. III. 9. Salomon quoque
 ait, *Redemptio animæ viri divitiæ suæ. Prov. 13. 8.* Et alio
 loco: *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna re-*
sistit peccatis. Eccl. 3. 33. Quemadmodum christianæ fi-
 dei, & pietati nihil magis congruit, quàm egenorum
 paupertati succurrere, & propriæ conditionis in aliorum
 necessitatibus meminisse: ita nihil crudelius, & magis
 noxium, quàm necessaria non solùm egentibus, sed pro-
 prio etiam corpori subtrahere, ut congregentur opes, &
 heredibus serventur, qui illas brevi tempore dissipabunt.
 Sed multo major. & numquam satis deploranda calami-
 tas est, animam suam perdere, ut alii ditescant. Quo-
 modo verò & quando lethalem culpam incurrant, qui su-
 perflua non erogant, hîc non disputo; nam hoc specia-
 tim determinare non est humanæ scientiæ, sed christia-
 næ prudentiæ, quæ docet unctione magistrâ quid & quan-
 tum quisque debeat sibi adimere, ut indigentis vel gravi
 vel extremæ necessitati subveniat. Rursum quæ sit gravis,
 aut extrema necessitas, hic non exquiro; sed audio Do-
 minum sine distinctione præcipientem: *Quod superest da-*
te eleemosynam. Luc. II. 41. Audio Joannem Baptistam,
 qui prædicans pœnitentiam, & requisitus à turbis, quid
 illis faciendum esset, respondit: *Qui habet duas tunicas*
det non habenti, & qui habet escas, similiter faciat. Luc. 3.
 10. Audio Prophetam psallentem: *Beatus qui intelligit su-*
per egenum & pauperem, in die malâ liberabit eum Domi-
ms. Ps. 40. Audio Esaiam qui ait: *Frange esurienti panem*

tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris. *Eesai.* 58. 7. Audio sanctissimum senem Tobiam his verbis filium instruente: *Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere: ita enim fiet, ut nec à te avertatur facies Domini. Quomodo potueris, ita esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude. Premium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis, quoniam eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Tob. 4. 7.* Quid amplius dici potest? nam etiam de exiguo dandam esse eleemosynam monet, ut à peccatis, & à morte perpetua anima nostra liberetur. Sed & Apostolus audiendus est, quem diligebat Jesus, sic fidelibus scribens: *Qui habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? Ioan. 3. 17.* Quòd si charitas non est in illo erit concupiscentia mala, & partem habebit in futuro sæculo cum illo divite, qui induebatur purpura, & bysso, & epulabatur quotidie splendide, negatâ Lazaro mendico alimoniâ de micis ab ejus mensâ cadentibus. *Luc. 16.* Clamat intus conscientia & magnis vocibus avarum divitem interpellat dicens, Cur pauperem esurientem à te repellis? Si non pavisti, occidisti. Panis tuis usibus superest, esurientis est: nudi sunt vestes quæ apud te marcescunt: egentis est aurum, quod in arca custodis. Christus in extremo judicio æternis ignibus damnabit impios, quia misericordiæ opera indigentibus denegarunt: nam dicet: *Esurivi & non dedistis mihi manducare: sitivi & non dedistis mihi bibere: nudus eram, & non operuistis me. Matth. 25. 42.* nec ullam gravissimæ, sive extremæ necessitatis mentionem facit. Vix enim totius vitæ decursu aliquis occurrit, tanta pressus egestate, ut sine alterius ope vivere nequeat, nec alius inveniatur, qui ei velit, & possit opem ferre, idque nobis certum sit. Rarò hæc con-

ditiones concurrunt & si istæ attendendæ forent, nullus ferè locus eleemosynis relinqueretur. Danda igitur eleemosyna est, ex eo præcisè quod quis superfluum habet, nam misericordia plenitudo virtutum est: nec, ut multi faciunt, ad vitæ finem differendæ sunt piæ largitiones, longè enim minoris pretii apud Deum sunt quæ testamento legantur, quàm quæ vivens & retinere valens pia liberalitate largitur.

§. XVI II. *Patientia necessitas.*

INter cæteras christianæ disciplinæ partes, quæ ad vitam æternam consequendam necessariæ sunt, nulla melior, nulla utilior patientia, per quam homo Dei longanimitatem imitatur, qui tot mortalium sceleribus provocatus patientissimè tolerat, neminem à suis beneficiis excludit, solemque suum oriri facit super justos & injustos. Patientia iram temperat, linguam frænât, mentem regit, pacem custodit, impetum frangit, simulates extinguit, fastum comprimit, mundum vincit, carnem coërcet, facit humiles in prosperis, in adversis fortes, mites in contumeliis, tentationes expugnat, persecutiones sustinet, vitam perficit & coronat. Ut nihil malorum fiat, hæc sola efficit, quâ si omnes præditi essent, nullum scelus, nulla fraus in rebus humanis foret. In hoc sapiens, ac bonus vir à malis & insipientibus differt, quia habet invictam patientiam, quâ illi carent. Magna itaque virtus est tolerantia, omnibus vitiis & affectibus opposita, propter quam vir justus variis adversitatibus à Deo probatur, ut mala quæ inferuntur aut accidunt, æquanimitè ferre, sibi que imperare, ac se regere discat. Nam quia naturæ repugnare non possumus, nec impedire ne animus laceffit injuria commoveatur, hæc virtus necessaria est, quæ animum fluctuantem contineat, ne profiliat ad nocendum atque hominem sibi reddat. Ipsimet Philosophi maximis laudibus patientiam commendaverunt, omnem sapientiæ suæ ostentationem ex ea profe-

rentes : sed apud illos sicut falsa sapientia , ita falsa patientia fuit : Deum enim ignorantes tantum à vera sapientia aberant , quantum ab ejus auctore distabant. Nos autem Christo docente didicimus oportere nos per multas tribulationes introire in regnum Dei , & hæc est vera sapientia , scire Christum , & hunc crucifixum , ejusque crucem diligere & alacriter ferre. Nam cum debeat Christiani vita Christi patientis redhibitio esse , qui crucem averfatur Christianus non est. Nemo speret se futurum sine flagello , flagellat enim Deus omnem filium quem recipit : nullus excipitur , etiam unigenitus filius , qui solus fuit sine peccato , non tamen fuit sine flagello : nam oportuit eum pati & ita intrare in gloriam suam. Unusquisque hominum pœnis , & malis hujus vitæ aut exercetur ad purificationem , aut admonetur ad conversionem. Quantumcunque verò quis patiat , ad Christi tormenta , ad ejus ignominiam , & crucem nunquam perveniet.

§. XIX. *Adversitates exercende virtutis occasio sunt.*

VIta nostra via est , quâ ad patriam pergimus. Nulla viæ conditio illi deest. Itur aliquando per plana , aliquando per aspera : sunt loca amœna , sunt senticosa , sunt prærupta & inaccessa. Aliquando turbæ comprimunt , mox solitudo est. Sunt à bestiis pericula , sunt à latronibus. Nunc pluit , nunc sudum est. Oppositiones & adversitates ubique sunt , atque etiam in ordine gratiæ locum habet cujusdam Philosophi sententia , *omnia fieri secundum litem*. Virtus enim non acquiritur sine oppositione , nec potest homo agnoscere quantum fortitudinis habeat , si desint adversitates & tribulationes. Si quis stultorum vocibus , quorum immensa turba est , ad cœlum extolleretur , si nemo illi auderet contradicere , si mensa illi pretiosis dapibus affluens sterneretur , si res ejus familiaris fideliter administrata magnis sumptibus idonea foret , si ædificiorum excelsæ moles habitaculum illi præberent ; si omnes in illum honores , omnes dignitates ,

omnes delitiæ confluere: quis esset adeo facundus & eloquens ut illi persuadere posset inania esse hæc omnia, quæ vulgus bona vocat, mala autem hujus vitæ Dei beneficia esse, quibus nos præparat ad æternam beatitudinem consequendam? Ideo electos suos exercet Deus adversitatibus, ut propriam experiendam discant, quam fluxa & fragilia sint, quam plena miseris quæcumque mortales bona esse arbitrantur: & è contrario quam bona sint, quæ homines mali mala esse credunt, ac si nihil pati maximum sit hominis bonum. Sapiens igitur est inter omnia contraria & obstantia divinæ providentiæ læto animo obsequi & cor suum eo loco figere, ubi nulla perveniunt vitæ hujus incommoda. Sæviant homines mali adversus bonos quantum voluerint, quantum permisi fuerint; irruant in eos agmine facto cunctæ calamitates, *non contristabit justum quicquid acciderit ei. Prov. 12. 21.* Talem virum nec felicitas corrumpit, nec frangit adversitas, dicit enim in omni eventu, *Planè hæc est infirmitas mea, & portabo illam. Jerem. 10. 19.* Sic debet fieri, sic volo ut fiat. Omnis creatura velit nolit, uni Deo subjecta est, sed alii obediunt ut filii & faciunt quod justum est: alii patiuntur ut servi, & fit de illis quod justum est. Nemo Dei leges evadit, aut facit homo quod lex jubet, aut patitur quod lex decernit.

§. XX. *Patienter ferenda quæ quotidie occurrunt.*

Multi sunt, qui graves sibi cruces & tribulationes eventuras fingunt, quas patientissimè ferre proponunt; & hac rerum, quæ nunquam erunt, inani specie delusi eximium patientiæ actum se exercuisse arbitrantur: cum interim multo minores cruces, easque præsentis totis viribus fugiant & abominentur. Tollendus hic error est, & solerter advertendum in magnis rarissimè, in minimis frequenter adesse patientiæ occasionem, quæ quotidie, ac omni ferè momento exerceri potest aliena mala tolerando, propria corrigendo. Libentius autem ea crux

amplectenda, quam Deus immittit, nam quæ propria voluntate assumitur, non semper à Deo est. Sicut gaudent infirmi, cum in medicum peritum incidunt, qui lethalem corporis ægritudinem curare sciat & velit: ita nos calumniis, injuriis, aliisque molestiis laceffiti gaudebimus & exultabimus, quòd aliquis repertus sit, cujus opera animæ nostræ vulnera sanentur & summis apud Deum opibus locupletemur. Quicquid verò evenerit libenter amplectemur, placet enim quod libet & ea dumtaxat molesta sunt, quæ non libent. Qui volens & lubens patitur & minus patitur & meritum auget. Nec obest reluctantis naturæ repugnantia, dummodo contrarii motus ad partem rationalem, in qua meriti & demeriti sedes est, non perveniant, imò hæc obnitatur, Deique opem ferventi oratione deposcat. Quòd si murmuraverit, si conturbetur, si omiserit quæ proprii muneris sunt, signum erit voluntariæ rebellionis, quandoquidem ad ea impellit, quæ non nisi deliberato animo fieri possunt. Virtutes, quæ in actione consistunt, facile exercentur: at quæ in tolerantia versantur, difficillimæ sunt, quia illarum usus extra nos est, istarum in nobis; illis natura consentit, istis repugnat. Ceterum moderatè & tolerantè ferendi propter Deum quæcumque adversa singulis diebus contingunt, exemplum præbent milites, quorum tolerantia incredibilis est. Nam quæ itinera, quæ frigora, quos soles, quantas necessitates, quæ vulnera, quæ pericula patiuntur, & hæc omnia hilari animo, ut paucos dies senectutis quietos habeant, ad quos nesciunt utrum pervenient? Nos verò pro æterna requie brevissimi temporis laborem non sustinebimus? Tolerabilia & levissima fient quæcumque patimur, si præmium consideremus quod Deus promissit.

§. XXI. *Gaudendum in tribulationibus.*

Sicut in ædificio plus operis & sectionis uni saxo, quàm alteri adhibetur, jubente & disponente architecto,

qui unum præ altero nobiliori loco destinavit : sic à Dei arbitrio petenda est ratio , cur unus graviora , alter minorata patiatur adversa ; unicuique enim propriam crucem tribuit Deus singulorum viribus æquam & parem gloriæ , ac coronæ , quam singulis præparavit. Sicut igitur marmor , si compos rationis foret , sculptoris ictus patienter ferret & gratias ageret : ita nos gaudere oportet , quòd variis tribulationibus quasi quodam scalpello nos Deus expolire dignetur , ut sublimiori loco in domo ejus collocemur. Castigat ille quos amat , ne mundi prosperitate corrupti à via salutis aberrant. Ideò mali homines bonis sunt necessarii , ut per illos tanquam Dei ministros exercean- tur & ad virtutem assiduis afflictionibus obdurentur. Quod cum verissimum sit , ille affectus erga adversarios induendus , quem erga Semei sibi maledicentem sanctus rex David ostendit dicens , *Dominus præcepit ei , ut malediceret David , & quis est qui audeat dicere , quare sic fecerit ?* 2. Reg. 16. 10. Nemo enim malum inferret , nisi Deo volente & permittente : nec ille vellet , aut permetteret , nisi ad majorem sui gloriam & salutem nostram. Porro in malis quibus vexamur , non à creaturis solatium petendum est , sed à solo Deo , qui prima causa omnium peccatorum est. Nam vera consolatio non nisi in veritate reperitur , quæ Deus est. Hæc docet nos tribulationem necessariam esse , & cum gaudio suscipiendam veluti arham , & pignus divinæ erga nos dilectionis : *Omne gaudium* , ait Jacobus Apostolus , *existimate fratres mei , cum in tentationes varias incideritis , scientes quod probatio fidei vestre patientiam operatur , patientia autem opus perfectum habet.* Iac. 1. 2. Insidiæ , calumniæ , persecutiones , & alia mala hujus vitæ maximum bonum sunt & maximè diligendum , quia in illis nihil est boni , nihil amabile præter divinum beneplacitum , ad quod tanquam ad primum principium cuncta revocari debent , quæ carni & sanguini molesta sunt. Iniquo judici Pilato dixit Christus : *Non haberes potestatem adversum me ullam , nisi tibi datum*

esset desuper. Ioan. 19. 11. Hac agnitâ in omni eventu potestate, absque ulla difficultate mentis tranquillitas conservatur. Quæcumque nos angunt, si extra Deum considerentur, mille phantasmata & distractiones pariunt. Cum enim extra centrum suum trahuntur, incipiunt gravia esse, multaque suggerunt phantasiæ præterita, præsentia & futura, quæ nunquam fuerunt, nec sunt, nec erunt: atque hinc oriuntur angustia cordis, noctes infomnes & curæ insanabiles. Quod si quis assuescat omnia in Deo conspiciere & ad ipsum referre, semper hilarius & immotus dicet in omni eventu cum S. Job: *Sicut Domino placuit ita factum est, sit nomen Domini benedictum. Job. 1. 21.* Deus qui me affligi permittit, mei curam gerit infinitâ charitate. Ipse me cruci affixit, in qua constanter permanebo donec ipse me deponat.

§. XXII. Toleranda detractiões.

SI magis angimur propter ea, quæ de nobis perperam loquuntur homines, quàm propter peccata, quæ sola nos cruciari debent, manifestè convincimur quod nos ipsos magis amamus, quàm Deum. Infinitæ, & horribiles sunt blasphemix à perditis mortalibus contra Deum prolatae & ille hos tolerat, suorumque donorum participes facit: nos autem repleti vitiis & sceleribus, si quis nobis mala, quæ fecimus, exprobraverit, excandescimus, & à nemine contemni volumus. Illud potiùs metuendum ne immeritis laudibus extollamur, ne nimia nos felicitas à crucis Christi consortio & ab ejus gloria excludat. Si appenderentur veluti in statera quicquid meremur pro peccatis nostris, quicquid Christus pro nobis pertulit; in altera verò lance omnia tormenta, omnes iniuriæ, omnia dedecora ponerentur, hæc certè præ illis, ac si nullius ponderis forent, levissima apparerent. Considerandum quoque est quælibet ab aliis illata mala non ab inferentis, sed à patientis affectu gravia, vel levia constitui. Nam qui hæc spernit, qui non accipit, qui vulne-

re superior est, nihil patitur. Non manus quæ tela vibrat vulnus facit, sed corpus quod patitur: nam si quis corpus adamantinum haberet, licet innumeris undique telis percuteretur, nullo vulnere affici posset: ita injuriæ, oblocutiones & alia mala non à petulantium, & improborum insania lædendi vim habent, sed à patientis imbecillitate. Beatus est, qui vitam suam ita disposuit, ut de illo quidpiam sinistra ne fingi quidem possit, pugnante meriti magnitudine adversus malignantium obrectationes. Quod si hoc assequi non valemus, hanc saltem diligentiam vitæ nostræ adhibere par est, ut nemo in nobis detrahendi occasionem inveniat; alioquin frustra detractoribus irascimur si nos illis detrahendi materiam suppeditamus. Si verò nobis cuncta sollicitè ad honestatem providentibus, illi nihilominus insaniunt, consolari nos debet Redemptoris nostri semper memoranda sententia: *Beati estis, cum dixerint omne malum adversum vos mentientes. Matth. 5. 11.* Sentiant de nobis homines & dicant quicquid libet, beati erimus si nostra nos conscientia apud Deum non accuset. Fallaces & mutabiles sunt hominum opiniones, vana judicia, quæ nec profunt nobis, nec obfunt: *Si hominibus placerem, inquit Apostolus, Christi servus non essem. Gal. 1. 10.* Sed nec fieri quidem potest ut quis omnibus placeat: nam velle suum cuique est, trahitque omnes diversa, & unumquemque sua voluptas, & qui ab uno laudatur, ab aliis deridetur. Quidam Philosophus dicenti sibi: Omnes te derident, respondit; at ego non derideor. Illos siquidem irrideri non posse judicabat, qui derisionibus non perturbantur.

§. XXIII. *Tam propria, quàm aliena mala
æquanimitè ferenda.*

Optimum remedium est in omni afflictione & adversitate à præsentia angustia mentem avertere, & ad Deum convertere: nostra quippe natura angorem suum conspiciere nequit sine affectu miserationis erga seipsam.

Tum quia omnis cruciatus & ægritudo animi ex eo provenit, quòd rem quam amamus amittere timemus: efficacissimum omnium malorum alexipharmacum est illud solummodò bonum amare, quod nulli subest mutationi, nec ab ulla creata potentia auferri potest, aut impediri. Ab aliquo autem verbo, vel facto læsi, linguam omnino continere debemus, ne in verba erumpat animi commotionem indicantia: sicut enim languentis stomachi est non posse cibum duriores concoquere, ita animi pusilli est aspera verba ferre non posse. Dicebat quidam vir sanctus se nullam unquam habuisse adedò gravem afflictionem, quàm tacendo non vicerit, nam quicquid sit quod cruciat, spretum exolefcit: si verò irascimur acceptâ injuriâ, ea nos dignos fuisse testamur. Dignus est contemni, qui de contemptu dolet. Non tamen sufficit dolorem intus premere, & tacere, sed intus etiam se arguere oportet, & omni abjectione dignum æstimare. Etenim vir sapiens, qui se attentius circumspicit, non considerat quid patiat, sed quàm multa dignus sit pati propter peccata, quibus Deum offendit. Alios autem non judicat, ne seipsum damnet, memor Apostoli dicentis: *In quo judicas alterum te ipsum condemnas, eadem enim agis, quæ judicas. Rom. 1. 2.* Neque offenditur ob exiguum proximi debitum ipse debitor decem millium talentorum. Insanus est, qui suo graviore morbo, impatientiâ scilicet & superbiâ, alienum curare nititur. *Tu quis es, inquit Apostolus, qui judicas alienum servum? Domino suo stat, aut cadit. Rom. 14. 4.* Aut quomodò potes dicere fratri tuo, ut in Evangelio legimus, *Sine ejiciam festucam de oculo tuo, ipse in oculo tuo trabem non videns? Luc. 6. 42.* Solius est aliena delicta judicare, cujus est ea justè punire, aut misericorditer curare. Ad nos autem spectat, ea, si possumus, corrigere & impedire; alioquin patienter ferre; nam si vitium displicet, illud priùs in nobis emendandum est, quàm in aliis. Qualis Deus erga nos est, patiens scilicet, & misericors, tales nos aliis exhibere debemus.

§. XXIV. *Remedia impatientie.*

Multa sunt negotia, & officia, quæ aggredi, & quibus fungi oportet; multa hominum consortia, quibus cogimur interesse: vixque fieri potest, ut omnia ex animi nostri sententia eveniant, & omnes nobiscum consentiant. Idcirco summâ cura advertendum, ne animi excessiva tranquillitate in impatientiam labamur. Id autem assequemur præparato, & præmunito animo, earum rerum consideratione, quæ in singulis negotiis, officiis, & congressibus contingere solent, nec possunt à nobis immutari, aut impediri. Nam si dura quæque, injucunda, & molesta, quæ res ferè singulas concomitantur, antea prævisa fuerint, & ad illa æquo animo ferenda parati simus, omnem facillè commotionem, & mentis ægritudinem evitabimus. Hoc præcipuum opus est, cui sedulò incumbere oportet, ut rebus scilicet exterioribus, prout exigit earum natura, utamur. Illarum autem natura fert, ut nobis serviant, non dominantur; ut multis casibus obnoxia & extra nostram potestatem sint: & idè virum sapientem sui que propositi tenacem de solido mentis statu nunquam dejiciunt. Si quis eum abducat, si facultates eripiat, si dignitatè privet, si tormentorum, vel mortis metum incutiat, non vincitur, non cedit, non læditur; quia dudum cogitavit, & didicit hæc omnia extra se esse. Opiniones perturbant hominem, non res. Nemo angitur, nemo luget, nemo tremit, nemo expavescit, nisi qui appetit, aut timet aliquid, quod penes ipsum non est. Martyres Christi diversis tormentorum generibus dilacerati inter fatigatos carnifices invictam animi patientiam constantissimè tenuerunt: ipsis quoque pueris, ac mulieribus nec flagella, nec succensæ fornaces gemitus exprimere potuerunt. Verberari poterant & occidi, non vinci: nam quæ tyranni dare poterant, vel auferre, ipsi spernebant, utpotè extra se posita. Virtutem verò animi nemo illis eripere potuit, quia extra regum & tyrannorum potestatem est.

§. XXV.

D&K

§.XXV. *Propria Christianorum virtus, Humilitas.*

CLamat verbum Dei, fons sapientiæ, clamat omnium virtutum magister & auctor, & dicit, *Discite à me Matth. 11. 29.* Magnum aliquid audituri sumus, quis est enim qui dicit, *discite à me?* Ille est qui fecit cælum & terram, qui omnia produxit è nihilo, qui dixit de tenebris lucem splendescere. Numquid docebit nos hæc eadem facere & novum mundum creare? sed solus Deus hæc facit. Dicit ergo ut ab illo discamus quod ipse propter nos homo factus est: *Quicum in forma Dei esset, semetipsum exinavit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo. Philipp. 2.* Discite, inquit, à me non mortuos suscitare, non dæmones expellere, non leprosos mundare; non cæcis lumen, surdis auditum reddere; non sicco vestigio pelagi undas calcare, sicut quidam fecerunt, quibus hanc gratiam donavi; sed *discite à me quia mitis sum, & humilis corde.* Noluit docere quod ipse non esset, noluit jubere quod ipse non faceret. Ad hoc redegit omnes thesauros scientiæ & sapientiæ suæ, ut disceremus ab ipso humiles esse. Adeo res magna est & difficilis humilem esse ut omnino disci non posset, nisi ab illo qui maximus est. Non enim posset humana superbia tumore deposito humilis fieri, nisi ab illo sanaretur, qui cum Deus esset *humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Philip. 2. 8.* Est igitur humilitas propria & præcipua Christianorum virtus, superbis Philosophis ignota, quam præ cæteris Christus docuit verbo & exemplo, ut in novitate vitæ ambulantes ad præmium supernæ vocationis post ipsum properemus, sedulo considerantes unde peregrinemur, quo tendamus, quantum viæ egerimus, quibus præsidis ad iter peragendum muniti sumus. Nisi enim humilitas omnia quæcumque facimus præcesserit & comitetur & subsequatur, nunquam ad statam metam perveniemus. Nobis quippe de aliquo bono opere gaudentibus quic-

C. *Bona Opus. Spirit.*

R

quid egimus inficit superbia; quæ etiam in rectè factis timenda est, ne quod laudabiliter operamur, ipsius laudis cupiditate amittatur. Quòd si aliquando cogitationes nostræ nos aliquid esse suggesserint, terra semper præsens est, quæ primæ nostræ originis nos admonet. Terra sumus & mox in terram revertemur. Super hoc fundamento reliquarum virtutum ædificium construendum est: nam si quis gratiam miraculorum habeat, itaut montes transferat; si variis linguis loquatur, si dono prophetiæ præditus sit, si omnes infideles ad Deum converterit, si omnes facultates suas egenis distribuerit, in maximo periculo labendi jugiter erit, extorquente illi superbiâ quicquid laudabiliter fecit, nisi conscius infirmitatis suæ imminentem sibi ruinam semper timeat, & de se diffidens salutem suam cum timore, & tremore operetur. Vera Christianorum sapientia hæc est, ut discant humiles esse.

§. XXVI. *Homo per superbiam à Deo recessit, & ad illum per humilitatem redire debet.*

Superbia vitium præ cæteris execrabile, & noxium, ab Angelo tunc originem sumpsit, cum adversus Deum elatus ad seipsum eo deserto conversus est, bona sibi insolenter arrogans, quæ à creatore acceperat, ac si ipse sibi illorum fons & auctor foret. Illius enim sunt apud Isaiam apostatica illa, & intolerabilem fastum indicantia verba: *In cælum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, ascendam super altitudinem nubium & similis ero Altissimo. Isai. 14. 13.* Idem & in homine contigit, qui serpentis dolo deceptus Conditori suo æqualis esse concupivit, tanquam hoc haberet simile Deo, ut non nisi de propriis dives esset. Ideo scriptum est: *Initium superbiæ hominis apostatare à Deo, quoniam ab eo qui fecit illum recessit cor ejus. Eccl. 10. 14.* & in sublimitate constitutus horribiliter dejectus est. *Initium igitur omnis peccati ut eadem Scriptura testatur, est superbia. Ibid.* quam veluti hæreditatio jure à primo parente omnes accepimus,

propriam excellentiam veluti scopum in omni actu & cogitatione spectantes, à Deo averſi & ad nos ipſos converſi. Ut ergo ad illum revertamur, à quo per ſuperbiam reſceſſimus, contrariâ viâ humilitatis incedendum eſt. Baſis verò ſeu fundamentum, ſuper quod humilitas eſt, ut nimirum quiſque cognoſcat & fateatur ſe nihil habere, nihil poſſe, nihil eſſe, nihil ſibi deberi. Deus enim primi hominis corpus è limo terræ formavit, cui animam infudit è nihilo creatam, ſui capacem, & præclariffimis gratiæ donis decoratam, quibus ſuperveniente peccato ſpoliata, macula infecta eſt naturæ viribus indelebili. Priſtino autem decori per gratiam Chriſti redemptoris reſtituta, ruruſum propria voluntate à juſtitia recedens deformis facta eſt, & Deo odibilis: & ſic utique permaneret, niſi reſpiciens deſuper Pater miſericordiarum illam iterum à ſervitute peccati ereptam in libertatem, & pulchritudinem filiorum Dei vindicaret. Surgere verò poſt lapſum nemo poteſt; niſi qui profiteretur divini muneris eſſe quòd ſurgit. Quis enim de maſſâ perditionis diſcernit hominem, ut eum faciat vas in honorem, niſi gratia Dei per Jeſum Chriſtum? Quòd ſi quis inaniter inflatus dicat, diſcernit me fides mea, diſcernit me oratio mea, diſcernit me juſtitia mea, occurrit Apoſtolus hæc dicenti, & ait: *Quid enim habes quòd non accepisti? ſi autem accepisti: quid gloriaris quaſi non acceperis?* 1. Cor. 4. 7. Idem quoque dicit: *Non quòd ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt* 2. Cor. 3. 5. Denique Redemptor noſter ait: *Sine me nihil poteſtis facere.* Ioan. 15. 5. ut non gloriatur omnis caro in conſpectu ejus, ſed quemadmodum ſcriptum eſt: *Qui gloriatur in Domino gloriatur.* Non enim gloriari poſſunt peccatores, quia non habent unde glorientur: neque juſti, quia gloriam non habent, niſi in illo, cui concinunt: *Gloria mea, & exaltans caput meum.* Pſal. 3. 4. Sed numquid aliquis fortè gloriabitur, quòd Dei beneficia non rejece-

rit? Hoc profectò extremæ dementiæ foret; ac si quis jactaret se, quòd cum posset miser esse & se in puteum præcipitem dare, id tamen non fecit. At istud etiam divinæ misericordiæ fuit, quæ si lucem & opem suam subtraheret, nec ejus dona agnoscere, nec iis uti possemus. Superanda igitur cupiditas gloriæ dilectione justitiæ, adeò ut in his quæ rectè facimus, amor humanæ laudis cedat amorì veritatis. In nullo enim gloriandum, quandoquidem nostrum nihil est. Et hoc est fundamentum omnium virtutum scire & credere quòd ex nobis ipsis nihil possumus, nihil sumus, nihil habemus. Deus enim est qui operatur in nobis & velle & perficere; atque ideò timendum ne gratia Dei, quæ datur humili, auferatur superbo.

§. XXVII. *Charaèter superbi.*

Superbia quædam elatio est, per quam homo ultra modulum suum extendit se & sibi jactanter attribuit quæ sua non sunt. Tum sui figuram & ideam, quam ipse pulcherrimam & altissimam concepit, in aliorum mentibus imprimere nititur, genus suum jactans & dignitates, animique ac corporis dotes, quibus se super cæteros extollit, ac si potentia & magnitudine omnibus antecellat. Altiores autem assumit spiritus & arrogantiam, si his accedat servorum multitudo, pretiosa supellex, vestium luxus, gemmarum fulgor, ædium magnificentia & apparatus, pecunia in multos annos reposita & alia ejusdem generis multa, quæ jactantiæ fomentum præbent, & insolentiæ pabulum subministrant. Ideo magnificos optat titulos, populique plausum & laudes, tanquam indicium quod super alios emineat; & de his gloriatur, in his quiescit veluti in summo vitæ hujus bono; de æternâ vitâ nihil sollicitus: Hinc oritur odium quo quisque averfatur quicquid ipsum deprimit & reliquis inferiorem ostendit. Hinc fastidium & mœror, cum in aliqua re quis apprehenditur, quæ propriam excellentiam minuere videatur.

Hinc timor continuus & omnium ferè hominum anxietas timentium, ne opera quę aggrediuntur infelicem exitum fortiantur: omnes enim videri volunt & laudari: nec immunes ab hoc morbo sunt infimę plebis homines, sordidas & despiciatissimas artes exercentes, nam & proferunt se, & cupiunt ob artis suę peritiam inter ceteros ejusdem sortis eminere. Ipsimet Philosophi, qui de contemnendâ gloriâ multa præclarè scripserunt, effugere superbiam non potuerunt, quam maximè detestati sunt, gloriam re ipsâ quærentes, quam verbis damnarunt. Occultè siquidem serpit hoc virus & avulsâ pessimæ arboris radice, adhuc remanent subtilissimæ quædam fibrę, quæ vix à sanctissimis viris deprehendi queunt. Ejus itaque motus accuratissimè observare, ac Dei timore comprimere oportet, & magis veritate, quàm falsis hominum laudibus delectari. Fumus è fornace erumpens in altum elevatur & ingenti globo intumescens splendidissimum solis jubar obnubilat; sed quia caret soliditate, statim in auram dilabitur & evanescit. Ita superbi qui se inaniter extollunt nullo virtutum fundamento solidati, quanto ampliùs erigunt se, & in majorem ambitum diffundi satagunt, tanto exiliores fiunt, ac citiùs deficiunt & non apparent: *Vidi impium superexaltatum, & elevatum sicut cedros Libani, & transivi & ecce non erat. Psal. 36. 35.*

§. XXVIII. *Incitamenta humilitatis.*

Deprovatę naturę pondere undique impellimur, & in lubrico positi stabili gressu stare non possumus, nisi dextera Domini teneat nos. Si à gravioribus flagitiis abstinemus, hoc Dei ope fit omnem peccandi occasionem misericorditer subtrahentis, alioquin experientiâ magistrâ jam didicimus quales simus in proximo labendi periculo constituti. Si quid boni in nobis est, id valde exiguum & imperfectum est; cumque bonum sit ex integra causâ absque ulla mali admistione, quis certò asserere audebit, se aliquod opus aliquando fecisse, quod ex inte-

gro bonum fuerit & gratum Deo, & non potiùs innumeris imperfectionibus permistum? Quis tam sollicitè salutem suam querit, aut tanto ardore perfectioni incumbit, sicut filii hujus sæculi opes quærunt & dignitates? Certi quoque sumus nos gravissima commisisse peccata, de quorum remissione incerti, nescimus utrum amore digni simus vel odio; & si speramus veniam à Deo obtinuisse, de dono tamen perseverantiæ securi non sumus, sed omnia in futurum reservantur incerta. Quis verò hæc perpendens gloriari poterit, aut aliquid sibi tanquam proprium usurpare & in se fiduciam habere? imò quis non timebit? quis non palam & ex corde profitebitur se nihil esse & nihil posse? Sicut aër recedente sole obscurus fit & tenebrosus; ita anima Deo lucem & opem subtrahente nihil videt, nihil potest. Hanc veritatem si quis plenè intellexerit, ab aliis item cognosci optabit: cumque verè & ex animo se omni contemptu, & abominatione dignum æstimaverit, ab aliis quoque despici & pro nihilo haberi desiderabit; nam si secus faceret cognite veritati repugnaret. Veritas humilitatis comes individua est & quò magis anima in veritatis cognitione proficit, eò clariùs videt se nihil esse & nihil posse.

§. XXIX. *Nihil boni esse in homine, qui caret humilitate.*

A Quolibet lapsu facilè quisque surgeret si statim à medico remedium peteret. Sed plerique superbia adeò obcæcati sunt, ut morbum suum vel non cognoscant, vel propriis viribus se curaturos putent. Hæc ratio est, ob quam qui ceciderunt non resurgunt & in sordibus suis contabescunt, quia ad Deum non confugiunt, nec pendunt ab ejus gratia, si cut oportet: sed sibi de se suarum ægritudinum remedium rejecto medico pollicentur; ex quo fit ut ipsa medicina morbus sit. Nullus autem mortalium eo infelicio, qui cum cæcus sit, putat se omnia clarè videre; nam cum alterius opem non quærat, nullum est præcipitium, in quod labi non possit. Vetus illa

sententia: *Nosce te ipsum*, quæ de cælo descendisse dicitur, admonet hominem, ut cognoscat se nihil ex se, in Deo autem omnia posse. Ideò multi despondent animum jacentes in langoribus suis, quia adjutorium Dei non implorant, nec in illo sperant, de quo dixit Apostolus: *Omnia possum in eo qui me confortat. Philip. 4. 13.* de quo etiam Psalmista cecinit: *In Deo meo transgrediar murum. Ps. 17. 30.* Non est vera humilitas quæ magnanima non est & ad sublimia non assurgit illius ope freta, qui pro nobis factus est homo, ut nos divinæ naturæ consortes faceret. Sicut ferrum ignitum non est ignis, sed ardet ex igne qui in ipso est: ita homo ardere dicitur non ex se, sed ex amore sibi divinitus collato, qui in ipso est: & lucere dicitur non ex se, sed ex lumine sapientiæ & veritatis, quod à Patre luminum imbutus est. Sicut etiam instrumentum non propria virtute, sed per manum artificis operatur: ita homo dicitur operari, Deo per illum omnia operante, qui dat omnibus velle & perficere & omnia opera nostra operatur in nobis. Quod si amor, sapientia & lux ab homine recesserint, illum protinus invadent frigus iners, profunda ignorantia & caligo tenebrosa: eritque inutilis & ad omnem usum ineptus veluti instrumentum sine artifice. Cum igitur homo ex se nihil sit, nihil valeat, nihil habeat, in nihilo suo tanquam in centro commorari debet; omnia enim in Deo poterit, cum se nihil esse, nihil posse cognoverit.

§. XXX. *Qui verè est humilis, sibi ipsi intentus alios non judicat.*

Humilitas est virtus, qua homo verissima sui agnitione sibi ipsi vilescit. Examen autem sui ipsius sibi hominem prodit: etenim aperitur conscientia liber, revolvitur misera vitæ series, illuminatur ratio & cogitur anima coram se constituta proprio tribunali assistere à semet ipsa judicanda. Quod si ita se judicaverit non utique judicabitur. Væ animæ quæ in mirabilibus super se inani ter

R iii

elevata & ad exteriora effusa damna sua interiora non sentit. Ideò prævaricatores hortatur Scriptura redire ad cor. *Isai. 46. 8.* ut quicquid intus latet curiosè explorent & agnoscentes miseriam suam ab aliorum censura abstinant. Plerique tamen hoc negligunt & quod miserabile ac nunquam satis deplorandum est, cum miserimi sint, ac densa caligine adeò circumfusi, ut propria vitia & peccata perspicere nequeant; aliorum nihilominus vel exiguas imperfectiones subtilissimè investigant & acutissimè deprehendunt. Hæc nimirum imperfectorum proprietas est, ut cum se ipsos nullo modo cognoscant, in arguendis aliorum vitiis continuo occupentur. At qui se intus cognoscere satagunt, quò magis in sui cognitione proficiunt, eò se imperfectiores fatentur, quoniam majori luce perfusi clariùs vident quàm longè absint à vera sanctitate & perfectione. Propterea ad alios non respiciunt nisi eis ex officio incumbat, satis negotii habentes in suis imperfectionibus emendandis. Vera Sanctorum disciplina hæc est, zelum erga se ipsum exercere & peccantes patienter ferre; iudicium enim magnæ imperfectionis est imperfectos ferre non posse. Sicut Deus in ordine naturæ ex nihilo omnia creavit, ita etiam in ordine gratiæ omnem ornatum virtutum producit ex nihilo, ex anima scilicet quæ se nihil esse intimè credat & profiteatur. Solida virtus illa est, quæ derisionibus, contemptu, iniuriis & continua humilitatis exercitatione probatur. Hac deficiente quicquid virtutis in aliquo apparet, non virtus est, sed illusio & hypocrisis, ac inane virtutis simulacrum. In ventum pulverem portat, qui sine humilitate virtutes congregat.

§. X X X I. *Veri humilis descriptio.*

V Erè humilis censerì debet, qui omni exaltatione superior est & omni abiectione inferior: qui in excelso loco positus delatis sibi honoribus & laudibus non extollitur: & ad infima projectus nunquam tanto contemptu, confusione & ignominia affici potest, quin sibi

persuadeat se multo deteriora mereri. Verè item humilis est, qui pro nihilo haberi cupit: qui non humilis, sed vilis in aliorum opinione esse desiderat, ita ut omnes credant patienter ab illo aduersa tolerari, non ex virtute, sed ex necessitate, quia nimirum ea evitare, vel impedire non potest. Si ipsum contingat in aliquo verbo vel opere labi, veniam petere ab his, qui præsentibus fuerunt, non erubescit, si præsertim aut mendacium protulerit, aut de aliquo perperam pro humana fragilitate locutus sit: qua in re speciem quandam martyrii esse vir magnus edocuit. Simili modo si aliquid dixerit, vel fecerit, ex quo eius existimatio lædatur, de hoc quidem dolet quatenus offensa Dei est, gaudet autem de confusione & contemptu sibi ex eo proveniente, cujus occasiones pacato animo amplectitur, nihil tamen scienter admittens, quo contemptibilis fiat. Si verba ejus innocenter prolata in sensum perversum trahantur: si illi quos amat, in quibus confidit, in quos beneficia contulit, ipsum improbent & persequantur, ejusque consortium fugiant: & si post multos labores non solum nullam mercedem recipiat, sed potius opprobriis afficiatur, nullo modo conqueritur, quia opera sua nihil aestimat, sui que contemptum avidius complectitur, quam reliqui omnes honorem & gloriam. Ab omnibus derelictus confugit ad Deum, in quo reperit omne gaudium & omne bonum. Quæcunque ad se pertinent silentio premit, ad omne dedecus, & ignominiam animo paratus, tamquam mortuus & sepultus cujus non extat memoria. Non majoribus tantum & æqualibus, sed etiam inferioribus se subjicit, quo ad actus interiores semper, quo ad exteriores attentis circumstantiis & salva dignitate. Firmiter credit se omnium hominum nequissimum esse, quia mala sua aliorum bonis comparat: tum seipsum considerat secundum ea quæ ex se habet, alios verò ex donis Dei. Latere optat, omniumque fabula & ludus esse: nec solum omni honore & commodo; sed ipso etiam cibo & potu, hominumque consortio se indignum putat: & si fortè aliis

præferatur, pavet, confunditur, contristatur, se ineptum reputans, ac cujuscumque muneris incapax. Hæc est imago veri humilis rudi penicillo expressa, ex qua poterit omnis Christianus perspicere quam procul absit ab hac virtute, quam sectatoribus suis Christus tantoperè commendavit, factus pro nobis opprobrium hominum, & abjectio plebis. In hujus autem virtutis exercitatione nullum est periculum, si quis se minorem æstimet, quam revera sit. Grande verò malum, horrendumque discrimen est, si se plus justo extollat, aut majorem putet, quam re ipsa sit. Sicut intrans per ostium, cujus superliminare demissum sit, si se nimis inclinaverit, nihil ei nocebit, sed si se vel transversi digiti spatio, plus quam ostii mensura patitur, erexerit, impinget & quassato capite collidetur: ita animæ non nocet quantavis depressio, maximam autem perniciem illi afferet quæcunque vel minima exaltatio. Quare nemini non dico præponere, sed nec quidem se componere debet, qui vult omne periculum superbiæ evitare. Sic Christum Dominum imitabimur, qui cum Filius Dei esset, formam servi accepit, ut formam nobis traderet humilitatis.

§. XXXII. *Oportere humanam voluntatem divinæ subditam & conformem esse.*

NUllum donum gratius Deo, nullum sublimius sacrificium quam se ipsum divinæ voluntati integrè in omnibus subicere, & conformare: nihil enim aliud excelsa illa majestas requirit ab homine, nisi ut se exhibeat hostiam viventem, sanctam, acceptabilem, quam si quis ritè obtulerit, piè & religiosè litavit. In hac siquidem conformitate, & submissione non bona exteriora, non rem aliquam singularem; sed propriam voluntatem, proprium judicium, totumque hominem perfecto holocausto immolamus, nullâ re exceptâ, nullis præscriptis limitibus. Quoties ergo aliquid nostri in nobis est, toties à nobis exire, & nos deserere debemus, donec solus

Deus in nobis sit, & ad omnia quæ de nobis æterna sua providentia decreverit, parati, & indifferentes inveniamur. Non enim perficiet in nobis Deus beneplacitum suum, quandiu aliquid erit in nobis, quod illi repugnet, & contrarium sit. Integrum cor ille postulat, & qui se totum ei non dat, nihil dat. Conceditur quidem humanæ fragilitati aliquid proprium velle, sed statim elevari super se debet, & illi adhærere qui super omnes dominatur. Ille Creator est, nos creaturæ: ille Dominus, nos servi: ille omnipotens, nos infirmi. Nostram itaque voluntatem corrigere, & illius voluntati subdere debemus dicentes: *Non sicut ego volo, sed sicut tu.* *Matth.* 26. 39. Verba Christi Domini hæc sunt orantis ad Patrem, & transfigurantis nos in se, ut discamus ab illo nihil velle nisi quod Deus vult. Alioquin quid potuit Christus velle diversum à voluntate Patris? quorum una est divinitas, dispar nequit esse voluntas. Quamobrem docuit nos orare: *Fiat voluntas tua sicut in cælo, & in terra.* *Matth.* 6. 10. Sicut Angeli faciunt voluntatem tuam, faciamus & nos obtemperantes præceptis tuis. Faciunt homines voluntatem suam, non Dei, quando faciunt quod volunt, non quod jubet Deus. Tollatur à nobis rixa illa, quam describit Apostolus dicens: *Caro concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem.* *Gal.* 5. 17. Sic fiet voluntas Dei consentientibus simul carne, & mente; ita ut nulla remaneant desideria carnalia, cum quibus mens confligat: nihil sit in corpore quod spiritui resistat, omnisque concupiscentia in charitatem commutata fuerit: hæc est enim voluntas Dei sanctificatio nostra. Unus est Deus, & qui adhæret illi unus spiritus est, una voluntas.

§. XXXIII. *Omnia de manu Dei accipienda.*

In hoc summa totius perfectionis consistit, ut quicquid pecciderit, pacato animo de manu Dei accipiamus, omnem sollicitudinem projicientes in eum, quoniam ipsi cu-

ra est de nobis. *1. Petr. 3. 6.* Omnia quæ mundus mala vocat, peccato excepto, quod est solum & verum malum, à Deo esse Scriptura testatur dicens: *Bona, & mala, vita, & mors, paupertas, & honestas à Deo sunt. Eccl. 11. 14.* Et alio loco: *Ego Dominus & non est alter, formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans malum; Ego Dominus faciens omnia hæc. Isai. 45. 7.* Cum igitur Dei nutu, & secretissimi consilii sui immutabili dispositione apud ipsum fixa sint omnia quæcunque fiunt in orbe terrarum; æquum est ut universa quæ accidunt, quantumvis dura & acerba, veluti singularis erga nos benevolentia signa de manu ejus acceptemus, ipsius providentia inhaerentes non nostræ, quæ semper timida & incerta est, Deique operationem in nobis destruit. Calumnia, fraudes, furta, raptus, insidia, bella, cædes, morbi, ruina, pestilentia, sterilitates, & alia quælibet calamitates, sive publicæ, sive privatæ ad improborum emendanda, vel castiganda flagitia, & ad justorum exercitationem à Deo permittuntur, & immittuntur, & si quid horum nos vexat, assumenda vox est patientissimi Prophetæ, qui omnium malorum genere cruciatus dicebat: *Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum. Job 1. 21.* Servis fidelibus quæcunque agenda sunt ita committuntur domini, ut eos tamen nescire velint, quis finis sit, quæ series, & ratio consiliorum suorum: sic nos subjecti erimus divinae providentiæ tamquam inutiles, & obsequentes servi, nihil solliciti quid de nobis, quid de aliis fieri velit; idque nobis à Dño dici putabimus, quod olim Petro dixit: *Quid ad te? tu me sequere. Ioan. 21.* Et si aliquando bona opera, quæ aggressi sumus, vel ægritudine, vel quælibet adversitate impediri contigerit, non contristabimur: scit enim Deus quid nobis magis expediat. Sic perpetuâ pace, & imperturbabili tranquillitate fruemur, clamante veritate cunctis perturbationibus, ne ad locum appropinquent, in quo Deus pacis commoratur.

§. XXXIV. *Divina providentia in omnibus
acquiescendum.*

Bonum est optare, à Deo affligi, & multa pro eo pati, sed multò melius est ipsius dispositioni, & beneplacito in omnibus acquiescere, & orare, ut nos ducat quo ipse vult. Vita naturalis motu & sensu se prodit, vita supernaturalis omnis motus & sensus cessatione, & defectu. Qui enim se deserit, omnesque motus animi sui in Deum transfert, is vitâ gratiæ vivit, & à se ipso ita est expeditus, ac si de se nihil sciret, velut infans cujus est unius diei vita super terram. Quicquid sibi acciderit, non in se respicit, sed in divina voluntate, & providentiâ. Nihil ex hoc seculo sibi applicat, nisi quod vult Deus, in cujus manu tamquam instrumentum est artificis arbitrio ad quodcunque opus applicandum. In divinis consiliis perscrutandis curiosus non est, sed illa humiliter adorat, firmiter credens ea semper justa esse, licet sæpè occulta sint. Idem vult quod Deus vult, eodemque modo, atque eandem ob causam propter quam ille vult. Suam voluntatem divinæ conformat, quo ad omnia bona naturæ, gratiæ, & gloriæ; itaut suis actibus, & sua libertate, quantum fieri potest, spoliet se, ut sola Dei voluntas in ipso vivat, & operetur. Cum enim voluntas corruptæ naturæ vitio se plurimum amet, & in suis actibus veluti possessione delectetur, tametsi unicam Dei gloriam quærat, eam tamen actu proprio vult, & in eo complacet sibi tamquam in proprio bono: ex quo fit, ut si ipsum propriæ voluntatis actum, & gaudium quod ex eo provenit, sibi prorsus adimat, tunc verè & perfectè divino beneplacito acquiescere censenda sit, suamque voluntatem in divinam purissimè transfundere cum omnimodâ sui ipsius, & omnium creaturarum oblivione. Voluntas Dei necesse est ut fiat, omnia enim quæcunque voluit Dominus fecit, & non est qui possit resistere voluntati ejus: tunc autem optimè fit, cum in nobis, & à nobis fit.

§. XXXV. *Solum Dei beneplacitum optandum est.*

IN voluntate Dei pax, & tranquillitas constituenda est. Si peccavimus, si alios ad peccandum induximus, si ex flagitiis nostris multa mala secuta sunt: dolendum sanè est, & fletibus eluenda sunt crimina, ac digna castigatione plectenda: animi verò perturbatio, & inquietudo evitanda, & cum pace emendationi incumbendum, imploratâ Dei misericordiâ, quæ nos labi permisit, ut discamus non altum sapere, sed timere; neque nostrum putemus esse quod Dei est. Ab ipso veniam, & indulgentiam in spiritu humilitatis, & in animo contrito expectabimus, sicut servus adventum domini sui patientissime præstolatur, Dominus enim est; veniet quando voluerit. Fidelis servus, & prudens nihil quærit, nihil optat, nisi Domini beneplacitum, & in omni eventu ex intimo cordis affectu ait: *Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te. Matth. 11. 26. Fiat voluntas tua. Ibid. 6. 10. Ad omnem nutum tuum paratus sum. Vis me incolumem esse, vis ægrotare? Vis me dulcedine tuâ perfrui, vis in tenebris, & continua ariditate versari? Vis me abundare, vis penuriam pati? Id volo quod tu vis, fac de me quod tibi placet. Hæc animi præparatio omnino indifferentis ad quæcunque Deus vult, hominem facit ad omnia mala impavidum, & inconcussum, omnique adversitate superiorem, relicta sui rerumque omnium sollicitudine, & anxietate. Nam si de cibo, & vestimento, aliisque rebus ad vitam necessariis nos sollicitos esse Christus prohibuit, quanto magis superflua & inutilis cæterorum cura abjicienda est? Ipsa pax animi, si anxie quærat, amittitur: atque ideo sublatis curis in sola Dei voluntate quiescendum. Curiositas, & inquisitio, qua sæpe investigamus, quid de nobis futurum sit, naturæ est seipsam amantis, & timentis aliquid pati. Optime Deus ex alta providentiæ suæ specula cuncta respiciens quid unicuique conveniat agnoscit, & suaviter ac fortiter disponens omnia*

curam hominis singulariter suscipit, cum illum videt omnem de se cogitationem in ipsum projecisse.

S. XXXVI. *Spes salutis nostra in Deo ponenda.*

Vir christianâ sapientiâ imbutus non solum supernæ dispositioni quæcunque pertinent ad temporalis vitæ subsidia committit, de crastino non cogitans, sicut præcepit Christus; sed spem quoque salutis suæ in ejus voluntate reponit, qui nunquam deserit sperantes in se. In hac spe & conformitate voluntatis suæ cum divina singulariter constitutus salutem suam cum timore, & tremore operatur, misericordiam, & judicium Domino suo fideliter concinens, in cujus arcana irrumperere, & in abyssum profundissimam judiciorum ejus descendere nimis temerarium foret. Certum quidem est neminem posse in hac vita absque speciali revelatione æternæ salutis securitatem habere: sed absit ab homine christiano hæc infania, ut de illa desperet. Hoc illorum est, qui obstinatissima voluntate in facibus suis computrescere, & in malis perseverare decreverunt. Qui verò meminit se Christi sanguine redemptum, & Baptismatis Sacramento initiatum, de bonitate Dei non diffidit, ejusque auxilium indefessus implorat, tutum habens in eo refugium; qui veniam cum lacrymis postulanti, & peccata animo contrito detestanti nunquam negavit. Hæc sunt magna, & saluberrima consilia Domini, exquisita in omnes voluntates ejus, atque adeò sapienter exquisita, ut electionem nostram occultam esse voluerit, ne securitas superbiam generet, & negligentiam, & *qui se existimat stare, videat ne cadat.* 1. Cor. 10. 13. Quia verò electi pauci sunt, debet vir fidelis cum paucis sanctè vivere, ut certam faciat vocationem suam, & in fine cum paucis coronari mereatur: *Angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inveniunt eam.* Matth. 7. 14. ut Christus Redemptor noster nos docet. Ideò per arctam viam incedendum est, semperque timendum, etiamsi bene

currere videamur, quia de dono perseverantiæ nemo securus est. Non tamen animum despondere oportet, sed spes in Deo ponenda, ejusque beneplacito voluntas nostra subijcienda est in tempore, & in æternitate. At aliquis fortè dicit, incerta est mihi de me ipso voluntas Dei. Quid ergo? An tua voluntas de te ipso certa est? sanè non est. Quod si utraque incerta est, cur divinæ potiùs voluntati, quàm tuæ spem tuam non committis? Superbissimus, & infelicissimus est, qui fiduciam habet in se, & non in Deo: ille autem beatus est qui confidit in Domino, cujus firma promissio est, & in quo omnes qui speraverunt non sunt confusi.

§. XXXVII. *Spiritum, & perfectionem Christianæ religionis in charitate consistere.*

Q Uamvis per fidem, & per baptismum Christiani nuncupemur, & simus, sola tamen charitas est, in qua spiritus & anima nostræ religionis consistit, & per quam christianè vivere possumus. Sicut enim Deus propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, Filium suum misit in mundum, ut nos redimeret sanguine suo: ita nos debemus ipsum diligere toto corde, totis viribus, & proximum sicut nos ipsos. In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, & misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Hoc autem est maximum, & primum mandatum, ex quo universa lex pendet & Prophetæ. Hoc fidei nostræ fundamentum scire, & cognoscere charitatem Dei, quia cum inimici essemus reconciliati sumus per Christum. Hic ignis est, quem ipse Redemptor noster venit mittere in terram, & nihil vult nisi ut accendatur? *Luc. 12. 49.* Hic spiritus primorum Christianorum fuit, quorum erat cor unum, & anima una: hæc veluti anima est, quæ corpus Ecclesiæ vivificat. Hanc tesseram, qua sectatores sui à reliquis discernentur, Christus Dominus reliquit nobis cum dixit: *In hoc cognoscent omnes quod mei*

mei estis discipuli, & dilectionem habueritis ad invicem. Ioan. 13. 35. In hac Dei & proximi dilectione christianæ vitæ perfectio consistit, per quam anima Deo unitur. Est autem perfectio opus divinæ gratiæ, ac propterea viribus nostris niti, aut nostræ industriæ confidere non debemus, sed omnis fiducia nostra in Deo ponenda, ejusque auxilium jugiter implorandum, ut liberet nos à malo, ad quod propensi sumus, & vindicet ab hostium tentationibus, quorum fraudes & insidiæ innumerabiles sunt. Quod si aliquando labimur & post lapsum mente concidimus, signum evidens est, quod spes nostra in nobis non in Deo posita erat. Qui enim de se diffidit, agnoscit infirmitatem suam, Deumque ferventiùs orat & pugnat alacriùs. Oportet autem desiderium perfectionis efficax esse & quotidie crescere, ita ut impellat ad opus & nunquam minuatur. Non sufficit perfectionem laudare & aliis commendare, sed manus operi admovenda est, ne ex illis simus, qui imperfectiones & peccata ut aliena detestantur, non ut sua. Tunc verò homo perfectus erit, cum animam suam Deo exhibuerit puram, nudam, simplicem, sine malitia, sine affectu ad creaturas & avulsam ab omni terrena delectatione.

§. XXXVIII. *De ordine Charitatis.*

Ille justè & sanctè vivit, qui rerum integer æstimator ordinem servat in dilectione, sedulò advertens, ne aliquid diligat quod non sit diligendum, aut non diligat quod diligendum est, aut amplius diligat quod minus diligendum est, aut æquè diligat quod vel minus, vel amplius diligendum est, aut minus vel amplius quod æquè diligere debet. Ideò virtutem nihil aliud esse, quàm ordinem amoris, peccatum verò inordinationem amoris, viri sapientes definierunt. Sunt quidem & alii affectus, sed omnes ex amore veluti ex fonte procedunt, & si est ordo in amore, omnes affectus ordinati sunt; si non est ordo in amore, in ipsis quoque nullus ordo, sed perversitas & per-

C. Bona Opusc. Spirit.

S

turbatio est. Non est enim virtus in hac vita, nisi ordinatè diligere quod diligendum est. Id eligere prudentia est: nullis inde averti molestiis, fortitudo est: nullis illecebris, temperantia est: nulla superbia, justitia est. Talis est autem ordo amoris, qualis est ordo rerum: ita ut ante omnia & super omnia diligendus sit Deus, quo nihil melius, nihil sublimius nec inveniri, nec cogitari potest. Ipsum amando mores nostros corrigimus, ut puri puro adhærere valeamus. Mores nostri ex eo quod diligimus dijudicantur: non enim faciunt bonos, vel malos mores, nisi boni vel mali amores. Tenet autem anima & servat ordinem amoris, si totis viribus diligit quod supra se est, idest Deum: socias verò animas tanquam seipsam. Hæc est lex dilectionis, ut homo diligit Deum & proximum & seipsum. Nullum verò præceptum datum est illi de diligendo seipsum, quia nemo seipsum servato ordine rectè amat, nisi Deum diligendo, à quo vis & modus amandi desumi debent. Sicut homines amare debemus, vel quia justi sunt, vel ut justi sint: ita & semetipsum amare quisque debet, aut quia justus est, aut ut justus sit. Qui se aliter diligit, injustè se diligit, quoniam se diligit ut sit injustus: qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam. Nemo igitur se diligere debet propter se, sed propter illum, qui rerum omnium finis ultimus est, & summum bonum, cui toto affectu inhærere debemus. Nam si se diligit propter se, non se refert ad Deum, & averfus ab incommutabili bono seipso fruitur, transgrediens regulam dilectionis divinitus constitutam. Mandatum quippe accepimus amandi Deum toto corde, totâ animâ, tota mente, ut omnem vitam & intellectum, totumque affectum divinæ dilectioni impendamus; & si quid aliud diligendum in mentem venerit, illuc referatur, quo totus amoris impetus currit. Proximum verò diligere quisque debet sicut seipsum, totam sui & illius dilectionem in Deum referens, ut etiam proximus Deum diligit toto corde, tota anima, tota mente. Cum ergo præcurrat di-

lectio Dei, ita ut cætera, quæ diligenda sunt in ipsum confluant, ille præ omnibus & super omnia diligendus, reliqua verò in ipso & propter ipsum, ut amor noster ordinatus sit.

§. XXXIX. De dilectione Proximi.

Nec Deus sine proximo, nec proximus sine Deo diligipotest: *Mandatum enim habemus à Deo, ut qui diligit Deum diligit & fratrem suum. Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere? 1. Ioan. 4. 20.* Qui verò præcipit ut proximum diligamus, nullum hominem excipit, non vitiosum, non pauperem, non extraneum, non inimicum. Omnes sincere amandi, cujuscunque conditionis sint: *De corde puro, & fide non fictâ, non verbo & linguâ, sed opere, & veritate. 1. Tim. 1. 5. 2. Ioan. 3. 18.* quia probatio dilectionis exhibitio est operis. Sicut Christus dilexit nos & tradidit semetipsum pro nobis, non quia aliquid in nobis dignum amore repererit, sed ob amorem, quo diligebat Deum; ita nos in Deo, & propter Deum omnes diligere debemus, ea puritate qua nos invicem diligemus in cælo, nulla habita ratione bonorum quæ in ipsis elucent nisi quatenus à Deo procedunt & ad ipsum referuntur. Viri justi tanta inter se charitate conjuncti sunt, ut quod quisque in se non habet, hoc in alio se habere lætetur: & si quid amplius præ cæteris habeat, id in alios libentissimè effundat. Sicut per amorem quo Deum diligimus, omnes ei adhæremus & unus cum eo spiritus efficimur; ita per amorem proximi omnes ad invicem unum sumus, ut bonum singulorum omnibus commune sit; & quod quisque in se non habet, in altero possideat. Sic omnia mandata servantur, sic impletur omnis justitia. Charitas enim verissima, plenissima & perfectissima justitia est. Charitas inchoata, justitia inchoata est: Charitas profecta, profecta justitia; perfecta

Charitas, perfecta justitia, quæ tunc maxima est in hac vita, quando pro ipsa contemnitur vita.

§. XL. *Quis sit. modus fraternæ dilectionis.*

Modus amandi proximum duobus præceptis continetur: Alteri feceris, quæ tibi vis fieri: Alteri ne feceris, quæ tibi fieri non vis. Serio igitur in conspectu Dei debet unusquisque examinare, quidnam sit quod ab aliis sibi fieri vel non fieri velit: & si ipse à nemine sperni, si cæteros sibi compati, suosque defectus patienter ferre, & bene de se loqui optat: hæc eadem officia illis præstabit. Cordis perversi indicium est, cum aliis ea facimus, quæ pati ab illis nolumus. Verus Christi discipulus mores aliorum non disquirat, sed eorum discussionem illi committit, cui Pater dedit omne iudicium. Propria mala cognoscere satagit & his extirpandis incumbit. Se solum districtè iudicat, quem omnium pessimum credit. Semper animo tranquillo est, quicquid viderit vel audierit: nam si bonum illud fuerit, Deum collaudat: si malum, vertit illud in bonum, mentem ab eo avertens & ad Deum elevans, idque pacificè absque ulla anxietate & commotione. In corrigendis aliorum vitiis, si ipsi ex officio incumbat, vel fraternæ correctionis præceptum urgeat, zelum habet suavem, benignum & alienæ infirmitati compatiens: contraria enim charitati est omnis acerbitas & perturbatio. Excusat, si potest, quæ minus rectè ab aliis sunt, & abstinere à censurâ: scit enim res humanas hujus conditionis esse, ut nihil adeò sanctum sit, quod aliquâ ex parte damnari non possit, si velit homo censuræ suæ laxare habenas, & quicquid occurrit in deteriore partem interpretari. Vitia sunt ubi sunt homines, à quibus summam exigere perfectionem nihil aliud est quàm sub specie zeli propriæ impatientiæ blandiri, quæ nihil inordinatum, aut molestum potest in aliis tolerare. Nunquam proficiet, qui in vitâ aliorum iudicandâ occupatur.

§. XLI. *Quæ sit vera amicitia.*

Consistit amicitia in bonorum communicatione, ex quo sequitur, ut talis futura sit, qualia sunt bona quæ sibi mutuò amici communicant. Vera autem bona nulla sunt, nisi æterna & supernaturalia, in quorum communicatione vera & stabilis amicitia fundatur. Carnalis amicitia facillimè dissolvitur, quia spiritus sensu alligari non potest: spiritualis verò non rumpitur: quamvis enim inter amicos aliqua interdum contingat irritatio, charitas Dei omnem contentionis asperitatem sua dulcedine vincit & absumit. Noxia porro est & fugienda illa amicitia, quæ personæ dilectæ mentem affigit; cujus primi motus omninò extinguendi, ne dulci quodam veneno mentem inficiant. Hæc facilè deprehenditur, cum omnes cogitationes, & affectus in eo qui diligitur jugiter occupantur: cum in ipso tanquam in centro quiescit cor, atque illi veluti idolo omnes actiones nostras immolamus. Neque obest, quòd hujusmodi amicitia innoxia & pura videatur, nam paulatim emollit cor, ac tandem in carnem definit. Viri probi semper maturi, graves & compositi sunt, omnibus benigni, nemini blandi, paucis familiares. In eorum conversatione elucet modestia, prudentia, severitas & justitiæ rectitudo. Ipsorum vita interior est, neque foras se proferunt verbis, aut exercitiis. Quia verò necessarium est aliquando cum hominibus versari, visa, & audita statim ab animo excludunt, Deoque soli adherent. Cum illis prudenter agunt, qui diversâ ambulant viâ, finemque diversum habent, ac diversa principia: quia dispares professione, dispares quoque affectu sunt; nec simul convenire queunt homo terrenus, & homo cœlestis, neuter siquidem alterius loquelam intelligit. Sicut peste infecti sibi appropinquantes solo afflatu inficiunt, ita in carnalibus hominibus contagio quædam latet, quæ statim astantes contaminat, nisi procul ab eis recedant. Nemo æger curatur eo quòd sano appropinquet; sani autem

si pestilentia affectis adhæreant, eadem labe inficiuntur.

§. XLII. *Quæ officia amicitiam concilient.*

OMnes homines naturali quodam instinctu aliis placere, & ab illis amari concupiscunt, omnemque industriam adhibent, ut diversorum sibi amicitiam concilient. Sed hæc stabilis, & sincera nunquam erit, nisi divinus amor eorum animos simul connectat. Amicitia quæ humanis duntaxat officiis comparatur, mercaturæ quædam species est, tandiu permanens, quamdiu hinc inde aliquid utilitatis percipitur, aut expectatur. Comitas & urbanitas, quam summo rigore ab amicis exigimus, ludus verborum est & vanitas ac mera deceptio. Etenim qui profusius, & elegantius hujusmodi officia præstare solent, multa quidem spondent; sed cum aliquid ab illis petitur, tunc demum apparet quam inanis fuerit ille verborum apparatus. Nihil in his verum, nihil solidum, nihil sincerum. Quod si homines Deum ex toto corde diligerent, proximum quoque amore non ficto prosequerentur. Summa esset inter illos pax, nullæ lites, nulla divisio, nulla discordia. Nemo propriæ voluntati adhæreret, sed soli divinæ: cujus amor ubi est, ita mentes unit & afficit, ut unusquisque velit quod alter vult & omnes simul quod vult Deus. Nam cum omnia desideria nostra ad id, quod à nobis præ cæteris diligitur, veluti ad centrum tendant; si in omnibus Dei amor dominaretur, una quoque in omnibus esset voluntas, unus amor, unio perfecta. Sed quia singuli seipsum amant & propria commoda, diversi sunt autem singulorum fines & affectus, inde fit ut nemo proximi bonum & excellentiam æstimet, si nulla ex eo utilitas ad se derivet. Sit aliquis subtilissimus Philosophus, insignis Mathematicus, omni eruditione & virtute refferus: pauci eum diligunt; at si divitiis affluat, si prodigam manu eas effundat, omnes post eum currunt, quia nimirum scientiam & virtutem pauci diligunt, omnes pecu-

niam. Hinc autem bella, dissentiones & inimicitia oriuntur, quia unusquisque alterius bona odio habet, cum propriis commodis adversantur. Nemo seipsum amat quatenus est homo communem habens cum cæteris humanitatem, sed solum se respicit, seque ab aliis segregat, nec cum cæteris hominibus, sed secum solummodo convenit: & quia amorem suum ultra se non extendit, ejus participes alii non sunt, nisi quatenus ad ipsum referuntur & illi deserviunt. Hæc considerans vir sapiens, quamvis scienter nihil committat, per quod justè in odium aliorum mereatur incurrere: à vanis tamen mundanorum hominum amicitias abhorret: gratissima est illi solitudo, suave silentium, dulcissima cum Deo colloquia, in quo solo omne gaudium reperit, omnem jucunditatem, omnem consolationem.

§. XLIII. *Occasiones exercenda erga proximum charitatis.*

EXercendæ erga proximum charitatis nunquam defunt occasiones. Tot enim sunt hominum miseriæ, aut corporales aut spirituales, ut vix possimus vel gressum movere, vel oculos vertere, quin multi occurrant ope nostrâ indigentes. Et primò quidem, auxilio & orationibus nostris indigent viri justî, ut Deo largiente in justitiâ perseverent; cum plura magnorum virorum habeamus exempla, qui levissimâ tentatione seducti, à gratiâ Dei & à spe vitæ æternæ miserabili ruinâ exciderunt. Tanta est naturæ lapsæ fragilitas, tanta rabies dæmonis, tanta carnis rebellio, tanta vis pravorum habituum, tanta mundi corruptela, ut nemo securus esse queat. Egent deinde opera & subsidio nostro, qui peccati nexibus sunt irretiti, pro quibus orandum ne computrescant in fæcibus suis: neque enim excitari & surgere suis viribus possunt, nisi respiciens de excelso cælorum habitaculo omnipotens Deus manum porrigat adjutricem. Eodem malo premuntur omnes infideles, quorum innumerabilis turba quotidie ad inferna descendit. Miseriæ verò corporales infinitæ

sunt. Multi fame, siti, nuditate, ære alieno, litibus, infirmitatibus vexantur. Alii inimicitis, persecutionibus, calumniis, amissione bonorum, carcere, captivitate, aliisque calamitatibus torquentur. Nec minor illorum miseria est, qui inter spem & metum cum morte luctantur, in formidabili momento positi, à quo pender æternitas. In maxima denique necessitate versantur animæ defunctorum, quæ acerbissimis pœnis cruciantur, quorum tota spes in viventium suffragiis sita est. Ad hos omnes charitatis nostræ & misericordiæ actus, quantum Deus dederit, extendendi sunt, elemosynis, consilio, orationibus, aliisque remediis & officiis salutaribus. Christus sibi accepta refert, quæ illis impendimus beneficia & de his in novissimo die copiosam nobis mercedem reddet.

§. XLIV. *Amandos esse inimicos.*

Heroïca virtus, & evangelicæ legis perfectio est dilectio inimicorum, quam Christus promulgavit dicens: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos: orate pro persequentibus & calumniantibus vos, ut sitis filii Patris vestri, qui in cœlis est, qui solem suum oriri facit super bonos, & malos & pluit super justos & injustos. Matth. 5. 44.* Durum hoc edictum carni & sanguini, ac propterea legislator mentes erigit ad cœlestia, ut sitis, inquit, filii Patris vestri, qui in cœlis est: ut nimirum carnali nativitate posthabitâ, secundum illam vivamus, qua in Christo regenerari sumus. Exigit autem non solum ut diligamus inimicos, sed ut illis infer beneficia impendamus, bene semper de illis & sentiamus, & loquamur & pro ipsis oremus: alioquin nec Pater noster dimittet nobis peccata nostra, ut idem Dominus comminatus est. *Matth. 6. 15.* Apostolus quoque ait: *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi.* Tum sequitur, *Noli vinci à malo, sed vince in bono malum. Rom. 12. 20.* Ne vincamur ab hominibus, non est in nostra potestate: sed ne vincamur à malo, id in nobis positum est. A malo autem vincitur, qui mala sibi infe-

rentes odio habet: vincit in bono malum, qui eos sincerè, & ex corde tamquam insignes benefactores diligit: & si in mala incidant, eis compatitur, eorumque necessitatibus gaudenter, & liberaliter succurrit. Hanc veritatem charitas faciliùs persuadet, quàm omnia sapientum argumenta. Non igitur timenda sunt mala, quæ verbis vel factis inferre nobis homines possunt; sed illa potiùs timenda, quæ ipsi nobis irrogamus odio erga illos, impatientia, & appetitu vindictæ. Sola charitas nos invincibiles, & omni malo superiores facit: *Aqua multa adversitatum, & persecutionum non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam. Cant. 8. 7.* Magnum autem incendium oportet esse, quod inundationibus aquarum resistit.

§. X L V. *Verum bonum amandum.*

DEUS nobis summum bonum est, quem jubemur diligere toto corde, tota mente, totis viribus: & huc omnino tendendum est, nec aliud ultra quærendum: huc omnia consilia nostra referenda sunt. Amor enim summi boni omnem in se virtutem complectitur: temperantia siquidem amor est hominem in Deo integrum & incorruptum servans: fortitudo est amor constanter omnia perferens propter Deum: justitia est amor Deo soli serviens, & cæteris quæ sub Deo sunt bene imperans: prudentia denique amor est ea bene discernens, quibus adjuvatur, ut ad Deum pergat, & ab iis quæ illum impedire possunt. Ipsum verò summum bonum non intuitu mercedis, aut proprii commodi; sed propter se amari debet, propter suam bonitatem, qua nihil melius esse potest, cum sit infinita, & finis omnium. Ideò perfectus Dei amor esse censetur, cum omnia bona propter ipsum amantur, à quo & per quem sunt bona: cum amatur sine modo, ita ut voluntas, licet non adæquet, saltem attingat, quantum fieri potest, summam ejus & immensam bonitatem, nullum modum vel terminum ponens in ejus dilectione: cum

denique amatur super omnia, quia omne aliud bonum divinæ bonitati comparatum quasi nihilum reputatur. Summoperè autem cavendum est, ne sensibilibus bonorum usu & consuetudine voluntatis vigor, & energia in Dei amore sensim dissolvatur. Etenim ad æterna, & intelligibilia, quia à sensibus remota sunt, tardiores sunt affectus: ad sensibilia autem incitatiores, tametsi illa pluris æstimentur. Deinde natura seipsam quærit, & cum vaserrima sit, tot fraudes, ut nos decipiat, totque recessus in quibus lateat, comminiscitur; ut vix possimus laqueos ejus evitare. Sicut vas plenum accipere nequit quod non habet, nisi prius effundat quod habet: sic malus mundi amor à nobis excludi debet, ut bono Dei amore repleamur: *Nolite diligere mundum*, inquit Apostolus, quem diligebat Jesus, *neque ea quæ in mundo sunt.* 1. Ioan. 2. 15. quibus verbis prohibemur non ita diligere ista, quæ fecit Deus, ut creatoris obliviscamur. Pulchra videntur ista, sed quanto pulchrior est qui fecit illa? Ista nobis tradidit Deus, ut iis propter ipsum utamur, ipso autem fruamur. Qui extra Deum bonum suum quærit, nunquam inveniet. Qui verò Deum super omnia diligit, ab ipso quoque diligitur: & si ipse nos diligit, quid boni poterit nobis deesse? Porro ipse semper nos diliget, si ab ejus amore numquam cessemus.

§. XLVI. *Amor Dei in quo consistat.*

IN hoc præcipuè Dei amor elucet, cum multa pro illo gaudenti animo patimur. Amare enim est pati, & magis amat, qui magis patitur. Apostoli ibant gaudentes à conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine JESU contumeliam pati. Affectus teneri erga Deum, atque inde profilientes lacrymæ, naturæ effectus sunt, quæ ad affectus proclivior est: Veræ virtutes, & solida gaudia ab amore practico, & obedientiali oriuntur. Qui enim amat, propenso animo, & summa jucunditate illi, quem amat, in omnibus obsequitur, non ti-

more pœnæ, sed amore justitiæ : & si quid grave, vel durum sensibus illi præcipitur, hoc amor levissimum, & gratissimum reddit. Nec aliam ob causam Scriptura testatur 1. Ioan. 5. 3. præcepta Domini gravia non esse, nisi ut anima, cui gravia videntur, intelligat se nondum perfectè amare, & à Deo gratiam petat, qua levia & suavia fiant. Laborant in custodiendis Dei præceptis, qui solo timore quæ justa sunt operantur : *Sed perfecta charitas foras mittit timorem.* 1. Ioan. 4. 18. & levem facit sarcinam legis non solum non prementem, sed instar pennarum in excelsa sublevantem. Servus, qui diligit dominum suum, ejus præceptis libentissimè obtemperat, & quo gravius est ac difficilius quod jubetur, eo libentiùs illud exequitur, etiamsi durissimi labores sustinendi sint, quia nimirum nihil grave, nihil durum amanti videtur. At servus nequam, qui dominum non amat, sed timet, ipsius mandata parvipendit, variisque coloribus, & integumentis à præstandis domino obsequiis se subtrahere satagit, & ejus jussiones eludere. Sic vero Dei amore carere convincitur, qui humanis ratiocinationibus à legis obligatione eximere se studet, laxiores quærens opiniones, & magistros prurientes auribus, qui ut noxiæ libertati faveant; mandata Dei, & Ecclesiæ tot limitationibus, & perniciosis interpretationibus convellunt, ut vix remaneat præcepto locus. Vivunt itaque homines non sicut oportet, sed sicut volunt; quia tot jam sunt de humanis actibus opiniones, uti ferè liceat quicquid lubet. Ante horrendum tribunal Christi non ex placitis hominum, sed ex lege Dei & ex veritate judicabimur. Ibi nulla opinio erit, sed nuda veritas. Scio quidem non omnem probabilitatē damnandam esse; sed vereor, ne quod multis probabile videtur, falsum omninò in extremo judicio inveniat: vereor, ne nimia opinandi libertas multos ducat in perditionem. Hæc autem non intelligit, nisi qui Deum diligit ferventi amore, semperque parato ad obediendum ei: anima enim per charitatem se totam trans-

fundit in Deum quem amat, fitque ex ipso & anima unus spiritus, una voluntas, sicut dicit Scriptura: *Deus charitas est, & qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo.* 1. Ioan. 4. 16. Ab hac unione verum gaudium procedit, quo anima ineffabili jucunditate perfruitur, bonum illud possidens quod amat; atque illi ejusque mandatis, ac nutibus firmiter adhæret: quia ab ipso, per ipsum, & in ipso omnia sunt quæ possunt desiderari. Hoc autem indicio cognoscet homo se Deo adhærere, & unitum esse, cum omne ipsius studium, omne desiderium, omnis conatus, quicquid sperat, quicquid videt, quicquid loquitur, quicquid intelligit, Deus est.

§ XLVII. *Quis sit modus perfecti amoris.*

In natum est omnibus hominibus sciendi desiderium, & quo plura quisque cognoscit, eo amplius scientiæ appetitus crescit: cumque ad illud fastigium pervenerit, ut se omnia scire, atque altissima de Deo se percepisse arbitretur: summâ lætitiâ, & voluptate perfunditur, & scientiam amat tamquam rem optimam, quæ tantæ lætitiæ causa est: atque inde fit, ut ipsam cognitionem magis amet, quàm illud quod cognoscit. Sic Philosophi, cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, seipsum suamque scientiam amantes, non Deum. Simili modo inter Christianos multi sunt qui scientiam de Deo, ejusque amorem pluris æstimant, & magis amant, quàm ipsum Deum, & ejus beneplacitum. Difficile quidem est speculum affabrè factum intueri, quin homo seipsum in eo videat: sed cum Deum quasi speculum lucidissimum contemplamur, licèt fieri nequeat quin & nos ipsos in illo, qui videt omnia, videamus; in amore tamen divinæ pulchritudinis & bonitatis persistendum est, nullâ habitâ ratione ipsius visionis & delectationis, quæ ex eâ emanat. Alioquin nos ipsos amamus, cum maximè credimus Deum amare. Deus spiritus est, & actus purissimus, ipsumque oportet

in spiritu & veritate adorare, & diligere; quod tunc rectè & purè fit, cum ipsum singulariter diligimus propter se, suamque summam bonitatem, nullo modo ad nos ipsos, nostraque commoda & delectationem respicientes.

§. XLVIII. *Scientiam practicam & experimentalem magis conferre ad honorem, quàm speculativam.*

Sicut rusticus omnis doctrinæ & literarum expertus, qui solem quotidie cernit, ejusque luce & calore fruitur, lumen intensius diligit, quàm cæcus multa scientia præditus, qui de luce ejusque causis & effectibus plura didicerit ex placitis Philosophorum: ita Deum magis diligit simplex & pius homo ex cognitione practica fidei, quàm subtilissimus Theologus ex sola speculatione. Sicut etiam vir doctus & eruditus in regione septentrionali, in qua nullæ sunt vites & nemo vinum bibit, de vineæ cultura, deque vini potu, ejusque effectibus & proprietatibus copiosè poterit & acutè differere: sed quia vinum nunquam gustavit, practicè nesciet quid sit vinum, quomodo lactificet cor hominis, quomodo inebriet; nec eam vini notitiam aliquando assequetur, quam rusticanus vinitor habet, qui vinum quotidie bibit: ita planè contingit, ut aliquis de plebe, qui nec legere quidem noverit, aliàs de Deo rebusque divinis scientiâ experimentali loquatur, quam vir magni nominis, qui totum vitæ suæ tempus in studiis Theologicis consumpsit. Experientia siquidem speculationem, amor scientiam excedit; multoque facilius pervenitur ad Deum affectu, quàm cognitione. Omnes igitur animæ vires affectui potiùs & orationi, quam doctrinæ applicare oportet, si ardentissimum Dei amorem citius consequi desideramus. Amore potiùs quàm scientiâ sublimiorem Dei notitiam comparamus, quia amor ipse notitia est & amando vehementiùs in contemplatione defigimur, per quam clariùs atque splendidius eum intuemur. Ipsum amando minus laboramus, illi magis obsequimur; nam cognitio quam de illo consequi pos-

sumus , in hoc exilio certis & angustis limitibus conclusa est ; amare autem possumus quantum volumus , quantum scilicet ipse dederit , qui sine modo amari desiderat ; nec ullus amor terminus præfixus est. Plerique tamen stulto errore decepti ; malunt semper quærendo numquam Deum invenire , quàm amando possidere

§. X L I X. *Veram sanctitatem in amore Dei consistere.*

Mandatum habemus à Deo ut simus sancti : ait enim : *Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum. Levit. 11. 45.* Est autem sanctitas ab omni labe libera & omnino perfecta & omni ex parte immaculata puritas. Sicut enim res omnes ex mistione peioris & inferioris sordes contrahunt & polluuntur , ut argentum ex mistione plumbi, vestis aspersione luti : ita anima impura fit & immunda cum rebus infimis adhæret , nec prorsus pura ac sancta esse potest , nisi à cunctis rebus creatis avulsa sit. Consistit igitur sanctitas in omnimodâ puritate & in immobili cum Deo unione , quæ arctissimo amoris nexu perficitur ; cum expurgata anima ab omni rubigine terrenorum affectuum , cunctisque rebus celsior eam justitiæ perfectionem adeptæ est , ut verè & securè audeat dicere cum Apostolo : *Quis me separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames; an nuditas; an periculum; an persecutio; an gladius? certus sum enim quia neque mors neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit me separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro. Rom. 8. 35.* Ieiunia , eleemosynæ , castigatio carnis , usus Sacramentorum & aliæ ejusdem generis exercitationes ad consequendam sanctitatem plurimum valent , sed sine charitate nihil profunt , quamvis in cibos pauperum omnes facultates distribuantur & proprium corpus igni tradatur , ut docet Apostolus. *1. Cor. 13. 3.* Potest etiam in aliis virtutibus aliquando dispensatio locum habere , quoniam infirmi à jejuniis , pauperes à danda elec-

mofyna, debiles à corporis afflictatione sæpè eximuntur : at à præcepto charitatis, quæ omnium præceptorum finis est & christianæ legis plenitudo, nemo immunis est, nemo quacunque cogente vi, sive neceffitate aut impediri, aut excufari poteft quin Deum amet & ad eum iugiter aspiret. Paupertas, ægritudo & alia impedimenta, quæ cæterarum virtutum exercitationi obicem ponunt, amori pabulum fubminiftrant. Intus eft dilectio, in corde, in voluntate; & quod à nobis fuper omnia requirit Deus, in nobis ipsis collocavit. Hoc eft illud unum, quod folum, eft neceffarium & folum fufficit, ut fanchi fimus. Hoc maximum & præcipuum mandatum, cæteris fuavius & facilius : quid enim jucundius, quàm amare & quis eft, qui audeat dicere, non poffum amare ? Qui verò Deum amat, qui unus eft, is omnia amat in uno & unum in omnibus : & fi aliquid aliter amat, quàm in uno & propter unum, is Deum non amat, quia aliquid amat, quod Deus non eft. Deo nihil fuperius eft, nihil æquale : Ideò mens ab illo averti nequit, nifi ad inferiora & fenfibilia convertatur, à quibus elevari nunquam poterit, nifi à terrenis emergens, quæ pondus animæ funt, iterum revertatur ad illum, à quo infeliciter recesserat. Ut igitur fanchi fimus, neceffarium eft à nobis ipsis recedere, & ab omnibus, quæ extra Deum funt & ad illud principium regredi, à quo profluximus, totâque virtute illi adhærere : nam ibi unum cum uno erimus, una vita, vnus fpiritus, una felicitas.

§. L. *Multi funt vocati, pauci electi.*

NUllus acrior ftimulus pravis moribus corrigendis, vitæque noftre ad normam Evangelii inftituendæ quàm illa horribilis, & tremenda fenentia : *Multi funt vocati, pauci verò electi. Matth. 20. 16.* fi tamen ejus fenfum intimè penetremus. Nemo enim fcit, an illâ vocatione fit vocatus, quâ fecundùm propositum illi vocati funt, de quibus fcriptum eft : *Quos vocavit, illos & iufti-*

ficavit, quos autem justificavit, illos & glorificavit. Rom. 8. 30. Nemo scit utrum amore, an odio dignus sit, sed omnia in futurum servantur incerta. Ecl. 9. 1. Nemo scit an ita vocatus fuerit, ut in vocatione suâ usque ad finem perleveret. Ad quod profundum secretum cum pervenisset Apostolus, quasi quodam ipsius altitudinis horrore percussus exclamavit: *O altitudo divitiarum sapientiae, & scientiae Dei: quàm incomprehensibilia sunt iudicia ejus, & investigabiles viae ejus!* Rom. 11. 33. In tanto igitur salutis discrimine, in tantâ perseverantiâ incertitudine, continuo horrore concuti debet omnis christianus, satagens cum timore & tremore certam facere vocationem suam, ut in fide vivens, quæ per dilectionem operatur, bonis operibus ostendat se ad illorum exiguum, & beatissimum numerum pertinere, quos misericorditer elegit Deus ante mundi constitutionem. Exiguum verò esse numerum electorum, & multo minorem quàm sit numerus reproborum, etiam si de solis orthodoxæ fidei cultoribus, exclusis parvulis qui ante usum rationis obeunt, sermo sit, infallibili Scripturarum testimonio, multisque indiciis, & rationibus, atque ipsâ experienciâ evincitur. Nam ideò discipulos suos admonuit Christus multi laboris esse, & extremæ difficultatis viam salutis ingredi, ad quam non nisi per angustam portam patet accessus: *Intrate, inquit, per angustam portam: quia lata porta, & spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt, qui intrant per eam.* Tum quasi admirans subdit: *Quàm angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam! & pauci sunt, qui inveniunt eam.* Matth. 7. 13. Interrogatus etiam apud Lucam, si pauci sunt qui salvantur, respondit: *Contendite intrare per angustam portam, quia multi, dico vobis, querent intrare, & non poterunt.* Luc. 13. 23. Rex David cum quæssisset à Domino: *Quis habitabit in tabernaculo tuo?* Psalm. 14. Spiritu sancto responsum suggerente ait: *Qui ingreditur sine maculâ, & operatur justitiam.* Item in alio psalmo: *Quis ascendet*
in

in montem Domini? Innocens manibus, & mundo corde. *Psal. 23.* Quis autem potest dicere, *Mundum est cor meum, purus sum à peccato?* *Prov. 20. 9.* Aut quis audebit asseverare se innocentem esse, & omni maculâ carere? Dicit Christus: *Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus?* *Matth. 10. 38.* At Christi crucem quàm pauci amplectuntur! Audiamus Apostolum, *Omnes querunt quæ suæ sunt, non quæ Iesu Christi.* *Philip. 2. 21.* Qui autem Christum non quærunt, reprobi sunt. Rursum ait Redemptor noster: *Amen dico vobis, nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli non intrabitis in regnum cœlorum.* *Matth. 18. 3.* Hoc verò si expenderit humana superbia, inveniet absque dubio paucissimos esse, qui per humilitatem & simplicitatem in naturam puerorum reverti studeant. Testatur Apostolus eos qui secundum propositum vocati sunt sancti, prædestinatos à Deo fuisse, ut conformes fierent imagini Filii sui. *Rom. 8.* At quis est qui possit gloriari vitam suam vitæ Christi conformem esse? Quis est qui cum ipso patiat, ut simul possit glorificari? Omnibus dictum est: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* *Matth. 19. 17.* Omnes autem declinaverunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. *Psal. 13. 3.* Regnum cœlorum vim pati, & violentos illud rapere, cœlorum rex testatus est. *Matth. 11. 12.* violentum verò, cum sit contra naturam, in paucis contingit, unde fit ut pauci omnino sint, qui vim sibi inferre velint, & illud regnum futurum à sensibus abstractum, & solo fidei lumine obscure cognitum bono sensibili & præsentì præferre. Quòd si stellæ non sunt mundæ in conspectu Dei, quales erunt homines terræ affixi, & in densâ sæculi nocte viventes? Si omnes justitiæ nostræ sordidissimæ sunt, ut ait Propheta, quales erunt injustitiæ, & iniquitates? *Isai. 64. 6.* *Si justus vix salvabitur, impius & peccator ubi parebunt?* *1. Petr. 4. 18.* In arcâ Noë pauci, idest octo animæ salvæ factæ sunt, reliqua omnium hominum innumerabilis multitudo

C. Bona Opusc. Spirit.

T

aquis diluvii interiit. Ex incendio infamium civitatum Loth solus cum uxore, & duabus puellis evasit, cæteri omnes ultricibus flammis consumpti sunt. Ex sexcentis ferè millibus Judæorum, qui egressi sunt de Ægypto, duo soli, Caleb & Josue in terram promissionis introierunt. Hæc autem in figurâ contingebant illis ad ostendendum quàm sit exiguus numerus electorum comparatione reproborum. Confirmari idem potest ex paucitate eorum qui ex hac vita verè contriti decedunt: quamvis enim multi videantur hominibus bene mori; dolor tamen de peccatis ex metu mortis procedens ad veram pœnitentiam difficillimè pertingit. Nam quomodo poterit bonam vitam inchoare peccator, cùm ad ejus finem pervenit? Quomodo poterit super omnia mala detestari peccata, suasque delicias abominari, quas totius vitæ decursu intentissimè adamavit? Quomodo ex animo pœnitentiam amplecti à quâ semper abhorruit? Quomodo statuet efficaci decreto ea deserere, si vita superfit, quibus inveterato usu assuevit? Quomodo intellectus inter morbi, & mortis angores res supernaturales à sensibus remotas meditabitur, de quibus integris viribus aut nunquam, aut non nisi obiter cogitavit? Quomodo vincet contrariis actibus ante actæ vitæ consuetudinem in tantis ægritudinis, temporis & tentationum angustiis? Experienciâ didicimus vix aliquem reperiri, qui cessante periculo in proposito permanferit. Redeunt omnes ad assueta, & eorum quæ metu mortis vel amicorum exhortationibus, aut humanâ prudentiâ agere decreverunt, statim obliviscuntur: cum præsertim nemo ferè sit qui etiam in extremis constitutus spem vitæ omnino abjiciat, quâ fraude multos decipit, & perdit dæmon. Accedunt langor animæ exire de corpore trepidantis, & omnium facultatum deperditæ vires, quæ vix hominem sui compotem esse sinunt, adeo ut astantium verba actus virtutum suggerentium aut nullo modo audiat, aut sonum dumtaxat vocis sine sensu percipiat. Bene quidem de illorum sa-

lute sperare licet, qui sub exitu vitæ signa dederunt pœnitentiæ; sed in his nulla securitas est, cujus rei luculentum exemplum Rex Antiochus præbuit. 2. Machab. 9. Cum enim ad extrema devenisset, sub potenti manu Dei humiliavit se orans, & promittens illata Judæis damna refarcire, templum exornare, spondens insuper se de suis redditibus pertinentes ad sacrificia sumptus præstaturum, & abnegato ethnicismo se Judæum futurum, omnemque terram perambulaturum, & prædicaturum Dei potestatem. Quis poterat à peccatore plura, & certiora pœnitentiæ signa exigere? Et hic tamen veniam non meruit. sicut dicit Scriptura: *Orabat scelestus Deum, à quo non esset misericordiam consecuturus*: quia nimirum ejus pœnitentia ex metu mortis procedens sincera non fuit. Quis hæc considerans non contremiscit? Quis inter tot difficultates, & discrimina certam sibi salutem audebit polliceri? Quis non trepidabit nesciens an amore, vel odio dignus sit? Quia igitur pauci sunt electi & fortassis multo pauciores quam putamus, à multitudine recedendum est, & cum paucis sanctis, electis & innocentibus vivendum, ut quisque possit vitâ peractâ, testimonium sibi perhibente conscientia, justo judici Deo dicere: Redde mihi mercedem, quam promisisti, quia feci quod jussisti.

Finis Principiorum & documentorum vitæ christiane.

